

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Тернопільський національний економічний університет
Факультет аграрної економіки і менеджменту
Кафедра менеджменту біоресурсів і природокористування

ЗДАНЕВИЧ Оксана Русланівна

**«Діагностика та обґрунтування напрямків
підвищення ефективності господарської діяльності
підприємства» / Diagnostics and grounding of efficiency
directions of enterprise economic activity**

Спеціальність – 8.03060101 “Менеджмент організацій і
адміністрування”

Магістерська програма – Менеджмент природокористування та
економіка довкілля

Магістерська робота

Виконала студентка групи
МПЕДзм-21
О.Р. Зданевич

Науковий керівник:
к.т.н., доцент
М.В. Буряк

Магістерську роботу допущено
до захисту:

“___” _____ 20__ р.

В.о. завідувача кафедри

_____ Р.Б. Гевко

ТЕРНОПІЛЬ – 2017

Зміст

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	5
1.1. Методи діагностики ефективності діяльності підприємства.....	5
1.2. Планування економічної ефективності діяльності підприємства.....	11
1.3. Оцінка оновлення та класифікація основних фондів підприємства.....	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	38
2.1. Загальний аналіз підприємства.....	48
2.2. Аналіз забезпечення основними засобами підприємства.....	51
2.3. Аналіз господарської діяльності фермерського господарства.....	56
РОЗДІЛ 3. ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМКІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	61
3.1. Шляхи покращення господарської діяльності підприємства.....	61
3.2. Оцінка забезпечення основними виробничими фондами підприємства.....	67
3.3. Економічне обґрунтування ефективності оновлення основних виробничих фондів підприємства.....	86
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.....	94
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ.....	96

ВСТУП

В ринкових умовах господарювання всі підприємства отримали повну оперативну самостійність в таких питаннях як скільки випускати продукції, з ким співпрацювати та кому продавати свої вироби, як організувати і відповідно планувати всі виробничі процеси. Зрозуміло, що ця свобода дій надається для належного врахування кон'юнктури ринку, його потреб та вимог. Правильно обрана стратегія та структура виробництва та належні обсяги випуску продукції забезпечують бажаний обсяг реалізації та відповідні прибутки. Тому виробнича діяльність підприємства залежить як від внутрішніх факторів, так і від загальноекономічної ситуації, галузевих пропорцій та платоспроможним попитом населення.

Мета дослідження. Визначити шляхи покращення виробничо-господарської діяльності ремонтної дільниці підприємства за рахунок розробки, обґрунтування та впровадження ефективних заходів.

Задачі дослідження. Відповідно темі та меті магістерської роботи передбачається виконання наступних завдань:

- теоретично проаналізувати ефективність виробничо-господарської діяльності підприємств;
- проаналізувати виробничо-господарську діяльність ремонтної дільниці підприємства, фінансовий та стан використання основних фондів і трудових ресурсів;
- розробити та обґрунтувати заходи по вдосконаленню виробничо-господарської діяльності.

Об'єкт дослідження – ФГ "Твардовський"

Предмет дослідження – господарської діяльності підприємства.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використано систему загальнонаукових та специфічних методів дослідження. Для теоретичних й методологічних узагальнень використовувались діалектичний та системний аналіз, при аналізі економічного розвитку – економіко-

статистичні методи. Обробка даних здійснювалась з використанням засобів комп'ютерної техніки.

Наукова новизна. полягає в аналізі суті та економічного значення господарської діяльності підприємства. Також досліджені техніко-економічні показники діяльності фермерського господарства. В результаті чого було запропоновано заходи спрямовані на підвищення економічної ефективності господарської діяльності підприємства.

Магістерська робота складається із змісту, вступу, трьох основних розділів висновків і пропозицій, переліку посилань. Обсяг основної частини роботи складає 106 сторінок пояснювальної записки. В процесі виконання дипломної роботи використано 27 джерел науково-методичної літератури.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Методи діагностики ефективності діяльності підприємства

Ефективність функціонування підприємства визначається багатьма чинниками. Серед них: правильність встановлення, "що, скільки, якої якості і до якого часу випускати продукцію чи надавати послуги" з врахуванням попиту і пропозиції; вибір оптимальної технології і організації виробництва; своєчасне і раціональне ресурсне забезпечення; величина основного і оборотного капіталів, форм і методів реалізації продукції і т. д.

В умовах ринкової системи господарювання діапазон використання основними виробничими фондами надзвичайно великий. Тому, кожне підприємство повинно прагнути до їх оптимального використання. Це в свою чергу, передбачає необхідність застосування певних форм і методів в організації їх внутрішніх взаємозв'язків і використання. Такою формою є вдосконалення виробничої і господарської діяльності підприємства. Досвід багатьох процвітаючих компаній промислово розвинутих країн показує, що в умовах ринку з його жорсткою конкуренцією вдосконалення господарсько-виробничої діяльності є найважливішою якщо не головною умовою виживання, економічного росту і процвітання підприємства. Це зрозуміло, бо тільки воно дозволяє оптимально пов'язати наявні можливості підприємства по випуску продукції з реальним попитом і пропозицією на ринку. Це виникає із самої суті вдосконалення і проявляється в тому, що:

- по-перше, воно пов'язане з вибором можливої альтернативи розвитку підприємства в майбутньому;
- по-друге, реалізація вибраної альтернативи здійснюється на основі рішень, які застосовуються сьогодні;

- по-третє, вдосконалення є неперервний процес прийняття рішень, в ході якого встановлюється і постійно уточнюються по часу цілі і задачі розвитку підприємства (починаючи з виробництва виробів, їх реалізації і закінчуючи подальшим його розвитком); визначається стратегія і політика по їх досягненню; розробляються детальні заходи, в яких скоординовано виконання показників, що відображають різні сторони ведення економіки підприємства;

- по-четверте, вихідною умовою повинен бути принцип, згідно якого функціонування підприємства повинно бути рентабельне і забезпечувати грошові надходження і прибуток в об'ємі, який би задовольняв заінтересовані в результатах роботи підприємства групи і особи (власників, колективів акціонерів, держави і т. д.).

Промислове підприємство є основною ланкою народного господарства. На підприємствах поєднується робоча сила із засобами виробництва і проявляються виробничі відносини. Будучи часткою промисловості, вони базуються, як зазначено в законі України “Про власність”, на різних формах власності на засоби виробництва: індивідуальні (особистій та приватній), колективній, державній та спільній власності підприємств, іноземних громадян, організацій, держав. Держава створює рівні умови для розвитку всіх підприємств незалежно від форм власності.

Підприємства володіють основними фондами та оборотними коштами, які виділяються їм їх засновником. Головним завданням підприємства є задоволення потреб ринку в його продукції, роботах, послугах з метою отримання прибутку. Для цього воно забезпечує:

виробництво продукції відповідно до завдань державних замовлень та укладених прямих договорів із споживачами;

оновлення номенклатури та асортименту виробів відповідно до потреб ринку;

підвищення якості продукції, яку виготовляють до рівня кращих зразків вітчизняної та зарубіжної техніки;

постійне впровадження у виробництво результатів науково-технічного прогресу;

зростання ефективності виробництва (збільшення прибутку або доходу, підвищення продуктивності праці, економія виробничих ресурсів та ін.);

соціальний розвиток колективу (послідовне здійснення принципу розподілення за працею, соціальної справедливості, поліпшення умов праці і в першу чергу усунення важкої ручної та малокваліфікованої праці, задоволення потреб у житлі, дитячих установах, поліпшення громадського харчування, медичного обслуговування);

самоуправління трудового колективу як засіб посилення зацікавленості кожного працюючого у підвищенні ефективності виробництва, досягненні високих кінцевих результатів діяльності;

охорону та поліпшення природного середовища.

Промислові підприємства мають певні риси, зокрема такі, як виробничо-технічна та організаційно-соціальна єдність і фінансово-економічна самостійність. Виробничо-технічна єдність проявляється через взаємозв'язок усіх структурних ланок підприємства, який базується на спільності технологічних процесів або призначенні продукції, що виготовляється. Важливою ознакою виробничо-технічної єдності є наявність єдиного допоміжного та обслуговуючого господарства, а також єдиної території.

Організаційно-соціальна єдність виражається у наявності єдиного трудового колективу та єдиної системи керівництва, статуту; володінні виробничими фондами, в наявності оперативної самостійності, наділені правами юридичної особи.

Фінансово-економічна самостійність полягає в тому, що підприємства самостійно визначають напрями використання чистого прибутку, якщо інший не передбачений статутом. Вони також самостійно планують свою діяльність та визначають перспективи розвитку виходячи з попиту на

продукцію, необхідності забезпечення виробничого та соціального розвитку, підвищення особистих доходів працівників.

На значну кількість продукції, робіт та послуг підприємства самостійно або на договірній основі встановлюють ціни та тарифи. Підприємство може займатися різними видами господарської діяльності, які не заборонені ніякими законодавчими актами і відповідають цілям, що визначені в його статуті. Деякі її різновиди регламентуються спеціальними дозволами.

Законодавством України передбачений пакет заходів щодо демонополізації у сфері управління, науково-технічного розвитку, інвестицій та в інших сферах економіки.

Промислові підприємства, здійснюючи виробничо-господарську діяльність виступають як юридичні особи. Це означає, що вони мають певні права та обов'язки і несуть відповідальність. Зокрема, підприємства як юридичні особи мають рахунки в банку. Закінчену систему обліку та звітності, складають бухгалтерський баланс, можуть укладати договори на поставку матеріальних ресурсів, реалізацію продукції, отримувати банківські кредити, відповідають за виконання прийнятих ними зобов'язань, укладають з профспілковою організацією колективний договір. Структурні підрозділи підприємства (цехи) правами юридичної особи не наділені.

Кожне підприємство діє на основі статуту, який затверджуються його засновником. У ньому зазначають назву підприємства, місце його розташування, предмет та мету діяльності, його органи управління та контролю, їх компетенцію, порядок утворення майна підприємства та розподілу прибутку, умови реорганізації та припинення діяльності підприємства. Залежно від особливостей діяльності окремих підприємств до статуту можуть бути внесені інші положення, які не суперечать законодавству.

Таким чином, промислове підприємство – це колектив працівників, у розпорядженні якого виділені основні фонди та оборотні кошти; воно створюється для задоволення потреб ринку в продукції, що виготовляється з

метою отримання прибутку; становить виробничо-технічну та організаційно-соціальну єдність, має фінансово-економічну самостійність, наділене правами юридичної особи, працює на основі повного госпрозрахунку, самоврядування.

Сучасні первинні ланки промисловості являють собою складні структурні формування. В її складі можна виділити три структурні блоки:

- основне виробництво;
- виробничо-технічне обслуговування;
- науково-технічна підготовка виробництва.

Кожен із них характеризується притаманною йому виробничою структурою. Домінуюче місце у виробничій структурі підприємств посідає основне виробництво. До основного виробництва відносяться підрозділи, в яких відбувається зміна фізико-хімічних властивостей предметів праці. Питома вага їх у середньому по промисловості за показником чисельності зайнятих працівників становить близько 50%. Структурними одиницями основного виробництва є цехи, корпуси, переділи, виробничі дільниці, бригади, робочі місця.

Виробничі дільниці як структурні ланки основного виробництва створюються за двома принципами: гуртовим та предметно-замкнутим.

Ознаки виробничих дільниць побудованих за гуртовим принципом:

на робочих місцях виконуються технологічно однорідні операції над різними деталями;

обладнання розміщується технологічно однорідними групами;

має місце технологічна спеціалізація робочих місць.

Основні ознаки предметно-замкнутих виробничих дільниць такі:

виконання на робочих місцях дільниці різних технологічних операцій над одним і тим самим виробом від початку його виготовлення і до повного завершення;

розміщення обладнання за ходом виконання технологічного процесу;

предметна спеціалізація;

послідовність руху виробів у процесі їх виготовлення.

Предметно-замкнуті дільниці характеризуються більш високою ефективністю виробництва, забезпечують скорочення виробничого циклу, зменшення різного роду пролежування продукції у процесі її виготовлення, сприяють поліпшенню якості продукції.

Важливим у виробничій структурі первинних ланок промисловості є блок виробничо-технічного обслуговування. В його рамках формується виробнича інфраструктура промислових підприємств, об'єднань, комплексів. Слід відзначити, що вона певною мірою ширша безпосередньо за структуру виробничо-технічного обслуговування. Отже, структура виробничо-технічного обслуговування – це головна ланка виробничої інфраструктури. Ці підрозділи зайняті виконанням допоміжних робіт та обслуговуванням виробничих цехів, дільниць, робочих місць. Від них залежить ефективність діяльності промисловості в цілому. Тому нині поставлене завдання удосконалити структуру цих господарств, їх організацію, зокрема підвищити рівень спеціалізації підрозділів виробничо-технічного обслуговування, забезпечити централізоване постачання електроенергії, раціональне використання енергетичних ресурсів тощо.

1.2. Планування економічної ефективності діяльності підприємства

Планування – процес пізнання дії економічних законів, закономірностей суспільного відтворення і їх використання в господарській діяльності. Трудові колективи, вивчаючи прояв дії економічних законів, науково передбачають свій соціально-економічний розвиток. У зміст планування підприємством входить постановка завдань на відповідний період, встановлення порядку та умов їх виконання. Плануванням визначається напрями розвитку підприємства, види та обсяги виробленої продукції, потреба в ресурсах, ефективність їх використання та ін.

Отже, основним завданням планування на підприємстві є розробка та реалізація перспективних та поточних планів розвитку виходячи з попиту на виготовлювану продукцію, роботи та послуги, а також із необхідності забезпечення виробничого та соціального розвитку підприємства, підвищення особистих доходів його працівників. Це завдання визначає кінцеві результати діяльності підприємства. Його реалізація здійснюється шляхом постановки та виконання таких часткових завдань, як нарощування обсягу виробництва продукції, що користується попитом, освоєння нових та підвищення якості виробів, які випускаються, механізація та автоматизація виробництва, праці та управління, поліпшення умов праці, підвищення кваліфікаційного та загальноосвітнього рівня працівників, виявлення резервів повнішого використання виробничих ресурсів, зниження собівартості продукції та збільшення прибутку.

Науковий рівень планування залежить від багатьох чинників та перед усім від дотримання певних принципів, відповідно до яких розробляються плани. Такими є правильне поєднання державного регулювання з самостійністю підприємств та об'єднань у складанні своїх планів; всебічна орієнтація планів виробництва та розвитку послуг на задоволення особистих та суспільних потреб; науковість; комплектність; оптимальність; органічне

поєднання поточних та перспективних планів при провідній ролі перспективного планування, що має стратегічне значення.

За умов переходу до ринкової економіки, всебічної демократизації підприємства насправді стають творцями своїх планів. Відповідно перебудовується їх планово-економічна та комерційна робота, враховуючи, що саме в основній ланці народного господарства формується взаємозв'язок виробництва та ринку, інтенсифікації виробництва та підвищення його ефективності з метою більш повного задоволення потреб споживачів. Власне трудові колективи підприємств вирішують долю економіки країни, її перебудови, і все залежить від того, як тісно поєднуюватимуть вони науку та виробництво, виробництво та ринок, покращуватимуть якість роботи, досягатимуть кінцевих результатів з меншими затратами.

Відповідно до розвитку внутрішнього ринку засобів виробництва та нормалізації ринку предметів особистого споживання на структуру планів підприємств та його показників все більший вплив справлятимуть безпосередні замовлення (попит) споживачів. За цих умов планово-директивне регулювання діяльності підприємств перетворюється в іншу якість – планово-ринкове регулювання. Директивне планування стає спрямовуючим. Планування на промисловому підприємстві націлюється на ринок, набуває соціальної спрямованості.

Попит споживачів стає основною рушійною силою розвитку, а його повне та своєчасне задоволення – нормою діяльності підприємства. Водночас плани господарської діяльності підприємств, складені на основі замовлень споживачів, спонукатимуть їх до підвищення якості продукції та ефективності виробництва. При цьому важливо визначити стратегію свого розвитку на кілька років, добре знати, яку продукцію та з якими якісними параметрами виробляти, щоб повніше задовольняти потреби ринку. Отже, формування плану слід починати з вивчення та виявлення потреб внутрішнього та зовнішнього ринку, завчасно вживати необхідних заходів щодо збільшення обсягу та зміни структури продукції, підвищення її якості.

У дотриманні зазначених принципів важливу роль відіграють методи планування, а також економічні стимули, що сприяють розробці та реалізації оптимальних планів. Наукової обґрунтованості планів та їх оптимізації досягають при системному підході до дотриманні зазначених принципів та вдосконаленні таких методів розробки перспективних та поточних планів, як науково-прогнозний, програмно-цільовий, нормативний, балансових розрахунків, економіко-математичні методи.

Система планування на підприємстві включає планування діяльності підприємства в цілому як основної госпрозрахункової ланки народного господарства та внутрішньовиробниче планування, тобто планування діяльності структурних підрозділів підприємства – виробничих одиниць, цехів, дільниць, бригад та робочих місць, а також контроль виконання встановлених завдань.

За змістом планування поділяють на техніко-економічне та оперативно-календарне. Техніко-економічне є комплексним та охоплює всі сторони діяльності підприємства, його структурних підрозділів на плановий період. Воно базується на прогресивних техніко-економічних нормах та нормативах, матеріальних балансах, результатах аналізу кон'юнктури ринку та господарської діяльності, інженерно-економічних розрахунках. При техніко-економічному плануванні вирішуються основні питання, пов'язані з перспективним розвитком виробництва, його технічним переозброєнням, соціальним розвитком, розробляються показники діяльності підприємств та їх структурних підрозділів.

Техніко-економічне планування поділяють на перспективне та поточне. В тісному зв'язку з техніко-економічним плануванням прогнозується розвиток підприємства.

Прогнозування має на меті визначення тенденцій розвитку різних сторін діяльності підприємства в майбутньому. Воно передбачає розробку еталонних оцінок, на базі яких можна визначити ступінь наближення

розроблюваних показників планів до їх найвищого рівня, розрахованого на найсприятливіші умови діяльності підприємства в прогнозованому періоді.

Перспективне планування буває тривалим та середньостроковим. Основний вид перспективного планування – розробка перспективного плану розвитку підприємства з поділом найважливіших завдань за роками.

Важливою формою поточного планування на підприємстві є річний техпромфінплан. Він являє собою розгорнуту програму всієї виробничої, господарської та соціальної діяльності колективу підприємства, спрямовану на виконання перспективного плану при найбільш повному та раціональному використанні матеріальних, трудових, фінансових та природних ресурсів. Перспективний план та техпромфінплан розробляють за єдиною типовою методикою з врахуванням галузевих особливостей.

Змістом оперативно-виробничого планування є розробка на основі річного плану підприємства оперативних – місячних, декадних, добових, змінних та годинних – планів та графіків за окремими цехами, а в середині цеху – за виробничими дільницями, бригадами та робочими місцями. З виробничо-оперативним плануванням тісно пов'язані оперативне регулювання ходу виробництва та повсякденний контроль виконання планів.

На підприємствах техніко-економічне планування здійснює планово-економічний відділ за участю інших відділів підприємства, а в цехах та службах – планово-економічні бюро або окремі економісти під методичним керівництвом планово-економічного відділу. Оперативно-календарним плануванням займаються виробничо-диспетчерський відділ та виробничо-диспетчерські бюро цехів.

При переході трудових колективів підприємств до роботи за умов ринкової економіки різко зростає роль перспективного планування їх діяльності. Відновлення конкуренції на внутрішньому та зовнішньому ринках, демонополізація виробництва вимагають наукового передбачення зміни попиту, структури та обсягів виробництва, а головне – підвищення якості продукції, її конкурентоспроможності. Це, в свою чергу, ставить

проблеми технічного розвитку виробництва потребує впровадження прогресивних технологій, вдосконалення організації виробництва та праці. Проте виявлення змін і шляхів розвитку цих процесів у перспективі не є самоціллю діяльності підприємств. Кожен член трудового колективу працюватиме ефективно, якщо бачитиме свій подальший розвиток як соціального суб'єкта. Це завдання стає основою перспективного планування.

Початковою стадією розробки перспективних планів є прогнозування. За умов прискорення науково-технічного прогресу, переходу до нових форм господарювання прогнозування стає одним із вирішальних наукових факторів стратегії та тактики суспільного розвитку.

Прогноз розуміють як науково обґрунтоване судження про можливий стан об'єкта в майбутньому, про альтернативні шляхи та терміни його здійснення. Процес розробки прогнозів називають прогнозуванням.

Прогнозування на промисловому підприємстві дозволяє створити наукові передумови для прийняття планових рішень на перспективу. Ці передумови полягають у науковому аналізі тенденцій розвитку виробництва; варіантному передбаченні його майбутнього розвитку, враховуючи закономірності, що склалися, а також у накресленні цілей; оцінці можливих наслідків рішень, що прийматимуться.

Перспективне планування може бути довгостроковим та середньостроковим. У довгострокових перспективних планах підприємств визначена потреба у даній продукції на тривалу перспективу, можливості її задоволення, освоєння нових складних видів продукції. Значна увага приділена впровадженню найновіших досягнень науки та техніки, організації виробництва та праці, вдосконаленню форм та методів управління.

Значення перспективних планів зростає з розширенням комплексності планування, включенням у нього соціальних та природоохоронних заходів, підготовка та впровадження яких вимагає тривалого періоду.

Довгострокові перспективні плани розробляють у вигляді концепції, основних напрямів економічного та соціального розвитку підприємств,

цільових комплексних програм. За всіма значними проблемами, що введені у довгостроковий перспективний план, розраховується кілька варіантів рішень, визначається можлива ефективність та вибирається оптимальний варіант.

Згідно з Законом України “Про підприємства” трудовим колективам надані певні права в галузі планування, а також організації господарської та фінансової діяльності. Поряд з тим на них покладена велика відповідальність за поліпшення кінцевих результатів діяльності. Це зобов’язує ще до отримання вихідних даних про складання перспективних планів проводити роботу з постачальниками та споживачами щодо укладення господарських договорів, здійснення організаційно-технічних заходів, що забезпечують своєчасне та повне виконання замовлень щодо підготовки програми оновлення та підвищення якості продукції, враховуючи необхідність збільшення поставок на експорт та використання валютних засобів для технічного переозброєння та модернізації виробництва. Погоджуються також дії щодо складання розгорнутого плану розвитку соціальної сфери, вдосконалення госпрозрахункового механізму стимулювання кінцевих результатів праці всіх підрозділів підприємства з одночасним розвитком орендних відносин, внутрішньовиробничого госпрозрахунку і т.п.

Реальні перспективні плани правильно орієнтують всі підприємства на поточну діяльність, дозволяють складати обґрунтовані річні плани.

За структурою та змістом розділів перспективний план аналогічний річному плану підприємства, що сприяє їх узгодженню.

Розробка перспективних та поточних планів є одним із головних напрямів економічної роботи на підприємстві. В процесі формування планових завдань розв’язуються питання їх обґрунтованості, збалансованості, а також використання наявних резервів підвищення ефективності виробництва.

Законом України “Про підприємства” передбачено, що підприємства самостійно планують свою діяльність та визначають перспективи розвитку виходячи з попиту на вироблену продукцію, роботи, послуги та з

необхідності забезпечення виробничого та соціального розвитку підприємства, підвищення особистих доходів його працівників.

Основу планів становлять договори, укладені зі споживачами (покупцями) продукції, робіт, послуг та постачальниками матеріально-технічних ресурсів.

Початковою стадією формування перспективного плану є аналіз виробничо-господарської діяльності за попередній період. Він повинен проводитись комплексно, але основна увага приділяється виявленню ступеня задоволення попиту споживачів на вироблену продукцію, її якості та ефективності затрат.

На основі матеріалів аналізу даних, потреби ринку в продукції обґрунтовують пропозиції щодо можливості виконання замовлень. Розробляють загади щодо спеціалізації, кооперування виробництва, підвищення технічного та організаційного його розвитку. Згідно з уточненими нормами та нормативами визначають обсяги капітального будівництва, розраховують потребу в матеріальних ресурсах, чисельність робітників, фонд зарплати, собівартість продукції, прибуток, інші показники та оформляють всі розділи плану. Як підкреслювалось, планові завдання слід розробляти в кількох варіантах. Вибирають найбільш напружений (оптимальний). Таким є план, що дозволяє повною мірою забезпечити споживача продукцією, послугами та роботами при мінімальних затратах на виробництво.

1.3. Оцінка оновлення та класифікація основних фондів підприємства

За умов ринкових відносин головне завдання підприємства полягає у тому, щоб повністю задовольнити суспільні потреби народного господарства та громадян у його продукції з високими споживчими властивостями, при мінімальних затратах.

Для ефективного функціонування ринку товарів необхідні:

- збільшення різновидів та підвищення якості продукції відповідно до запитів споживачів;
- зниження витрат виробництва;
- конкуренція виробників як важливий фактор стимулювання господарської активності;
- свобода господарської діяльності підприємств (свобода у використанні майна, самостійне визначення виробничої програми, встановлення постачальників та споживачів продукції, договірних цін та інше).

Якщо підприємство намагається з метою отримання більшого доходу знижувати випуск дешевих виробів та збільшувати виробництво дорогих, підвищує ціни на продукцію без покращення споживчих якостей, то з рештою це означає, що воно не виконує свого головного призначення – задовольняти потреби. Мірою того, як ринок насичуватиметься товарами, ігнорування інтересів покупців призведе до обмеження збуту продукції, що не користується попитом, до закриття підприємства. Звідси, формування виробничої програми підприємства з урахуванням кон'юнктури ринку має вирішальне значення у здійсненні побудови економіки.

Основою розробки планів стають замовлення споживачів, договори на поставку продукції, які укладаються між підприємством та державою. Між окремими підприємствами залежно від значення продукції, яка випускається, тобто в основу розробки плану виробництва покладена реальна потреба в конкретній продукції.

Отже, вихідними даними для розробки річного плану виробництва продукції є державне замовлення на поставку продукції, портфель замовлень, який формується на основі прямих довгострокових договорів із споживачами продукції.

При складанні річного плану враховують:

- перспективні прогнози розвитку ринку товарів;
- результати виконання плану за попередній період;
- уточнену за господарськими договорами потребу в продукції;
- дані про величину виробничої продукції;
- планові норми та нормативи;
- розвиток внутрішньозаводської спеціалізації та кооперування.

План виробництва та реалізації продукції на підприємстві, в об'єднанні розробляє відповідно ПЕВ, виробничо-диспетчерський відділ та відділ збуту.

Щоб забезпечити виконання основного завдання виробничої програми – задоволення потреб у продукції – при розробці даного розділу необхідно виконувати такі вимоги:

- правильно встановлювати потреби в продукції, яка випускається, з максимальною орієнтацією на ринок, на зміну попиту на продукцію, на оновлення асортименту та номенклатури;
- постійно забезпечувати організацію рівномірним випуском продукції, що буде гарантувати суворе дотримання термінів доставок продукції та якісне виконання договірних зобов'язань;

- обґрунтовувати виробничу програму наявними матеріальними, трудовими ресурсами та виробничими потужностями для їх раціонального використання;

- забезпечувати ув'язку між показниками плану, а саме: між натуральними та вартісними, кількісними та якісними;

- добиватись виконання виробничої програми при мінімальних затратах ресурсів, тобто при багатоваріантності розробки плану вибрати варіант.

План виробництва та реалізації продукції включає такі розділи:

- план реалізації продукції;
- план виробництва продукції;
- розрахунок виробничої потужності.

За планом реалізації продукції встановлюється ступінь задоволення потреб у певній продукції певної якості, ступінь виконання договірних зобов'язань. При розробці плану спочатку встановлюють обсяг поставок продукції в натуральному виразі (номенклатура та асортимент), а потім - обсяг виробництва продукції у натуральному та вартісному виразі.

План виробництва продукції складається в натуральному, вартісному (в нормо-годинах). Правильний вибір одиниць вимірювання впливає на ефективність виробництва. Вони повинні точно відображати обсяг продукції з урахуванням її споживчих якостей, стимулювати виготовлення найефективніших та високоякісних виробів, сприяти раціональному використанню матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, забезпечувати порівнянність показників обсягу на всіх рівнях господарювання.

На підприємствах різних галузей можливе використання різних натуральних одиниць виробів: тон, метрів, штук і т.д. У тих галузях промисловості, де широка номенклатура продукції, використовують умовно-натуральні одиниці виміру.

Оскільки випуск продукції зорієнтований на конкретного споживача, план поставок у натуральному виразі повинен формуватися у першу чергу.

Виробнича програма в натуральному виразі характеризується номенклатурою та асортиментом продукції, на основі чого розраховують обсяг її поставок.

Номенклатура продукції – це перелік назв окремих видів продукції, що випускається підприємством.

Асортимент – це різновид виробів у межах даної номенклатури за техніко-економічними характеристиками (типорозмірами, продуктивністю, потужністю, якістю, зовнішнім видом і т.д.).

У замовленнях споживачів зазначено обсяг продукції, яку треба поставляти (обсяг поставок) у розрізі номенклатурних позицій.

На основі обсягу поставок розраховують плановий обсяг виробництва кожного виду продукції в натуральних одиницях:

$$OB = OP + Z_k - Z_n,$$

де OB – плановий обсяг виробництва в натуральних одиницях;

OP – обсяг поставок продукції певного виду в натуральних одиницях;

Z_k, Z_n - залишок продукції даного виду на складі відповідно на кінець та на початок планового року.

Річний обсяг виробництва продукції розподіляють за кварталами на основі врахування таких факторів:

- величини виробничих потужностей;
- термінів встановлених в договорах-поставках;
- потреби забезпечення рівномірного завантаження обладнання

даним видом продукції та рівномірного випуску продукції і т.д.

Обсяг продукції в натуральному виразі є основою для визначення обсягу продукції у вартісному виразі. Його також використовують при

розробці балансів виробництва та споживання, балансів виробничих потужностей, у розрахунках різних економічних показників.

Недоліком натуральних вимірників є те, що по-перше, неможливо визначити динаміку випуску різних видів продукції (через непорівнянність одиниць виміру), по-друге, неможливо розрахувати узагальнюючі показники ефективності виробництва (собівартість, прибуток і т.д.). Тому поряд із натуральними показниками виробничої програми використовують вартісні. До вартісних показників плану виробництва належать: товарна, чиста, умовно-чиста, нормативно-чиста продукція, нормативна вартість обробітку, валовий та внутрішньозаводський оборот, розмір незавершеного виробництва.

Товарна продукція – це частина виготовленої підприємством та призначеної для реалізації споживачам продукції. Розраховується вона заводським методом та включає у себе:

- вартість готових виробів, запасних частин, призначених для реалізації;
- вартість напівфабрикатів власного виробництва та продукції допоміжних цехів для реалізації на сторону. В окремих галузях, наприклад, у легкій та харчовій промисловості, як виняток, у товарну продукцію введено вартість виробів та напівфабрикатів, які використовуються у подальшій переробці в середині підприємства, якщо вони передаються із цеху в цех за оптовими цінами, а не за собівартістю;
- вартість продукції та напівфабрикатів, які поставляються своєму капітальному будівництву і непромисловим господарствам свого підприємства;
- вартість робіт та послуг промислового характеру, які виконують за замовленням зі сторони або для непромислових господарств і організацій свого підприємства;

- роботи промислового характеру, пов'язані з освоєнням та впровадженням нової техніки;
- тара не входить в оптову ціну виробу.

Товарна продукція планується як у діючих, так і у порівняльних цінах підприємства (на певну дату). В діючих цінах вона планується з метою визначення обсягу реалізації, показників собівартості продукції, суми прибутку, а в порівняльних – для встановлення планових темпів зростання, приросту товарної продукції, її динаміки.

Валова продукція характеризує загальний обсяг випуску продукції у вартісному виразі незалежно від ступеня її готовності.

У валову продукцію входить вартість всіх випущених за звітний період готових виробів та реалізованих на сторону напівфабрикатів (як із своєї сировини та матеріалів, так і зі сировини та матеріалів замовника), а також вартість виконаних робіт промислового характеру за замовленням зі сторони або непромислових господарств та організацій свого підприємства.

На підприємствах деяких галузей, де тривалість виробничого циклу відповідно до встановленої технології перевищує два місяці, у валову продукцію введено також вартість приросту (зменшення) залишків незавершеного виробництва.

Валову продукцію підприємства обчислюють заводським методом, тобто вона не включає повторний рахунок продукції окремих цехів, що призначена до подальшої переробки в середині підприємства. Валова продукція розраховується у порівняльних оптових цінах підприємства і використовується для встановлення динаміки випуску продукції.

Чиста продукція характеризує заново створену вартість. Вона визначається як різниця між валовою продукцією та матеріальними затратами:

$$\text{ЧП} = \text{ТП} - (\text{М} + \text{А})$$

де M – вартість матеріальних затрат;

A – амортизаційні відрахування.

У даному показнику знаходять відбиття ефективність використання не тільки трудових, а й матеріальних затрат. Проте виникає складність у методиці обчислення, оскільки не використовуються безпосередньо обсяги випуску продукції у натуральному виразі. Крім того, інформація про обсяг чистої продукції не може бути отримана до складання звітних калькуляцій собівартості, і дані про обсяг чистої продукції є запізненими. Для обчислення цього показника необхідно виділити матеріальні затрати з комплексних статей витрат та перерахувати їх у незмінні ціни, що ускладнює роботу.

Незавершене виробництво – це продукція, яка ще не пройшла всіх стадій виробництва в даному структурному підрозділі або завершена, але не прийнята відділом технічного контролю. Визначається розмір незавершеного виробництва, на відміну від раніше названих показників виробничої програми, за собівартістю, а не за оптовими цінами підприємства. Для розрахунку валової продукції зміна залишків незавершеного виробництва за собівартістю переводиться в оптові ціни за допомогою перевідного коефіцієнта (собівартість незавершеного виробництва множиться на перевідний коефіцієнт). Даний коефіцієнт визначають діленням товарної продукції в порівняльних оптових цінах на виробничу собівартість товарної продукції. Норматив незавершеного виробництва використовується також при нормуванні оборотних засобів. Потрібно правильно встановити розмір незавершеного виробництва, його оптимальну величину, оскільки від цього залежатиме зростання чи зниження ефективності виробництва.

План реалізації продукції включає розрахунок показників реалізованої продукції та продукції, реалізованої з урахуванням виконання поставок відповідно до укладених договорів. Реалізована продукція – це продукція, яка відвантажена споживачеві і за яку надійшли кошти на розрахунковий

рахунок підприємства-постачальника. Розраховується обсяг реалізованої продукції в техпромфінплані підприємства на основі обсягу товарної продукції. Взаємозв'язок даних показників зображено на рисунку 1.1.

До складу реалізованої продукції входять ті самі види продукції, що й до товарної. Проте перший показник відрізняється від другого на зміну залишків готової нереалізованої продукції на складі, залишків товарів відвантажених, за якими термін оплати не настав, а також товарів, які знаходяться на відповідальному зберіганні у покупців.

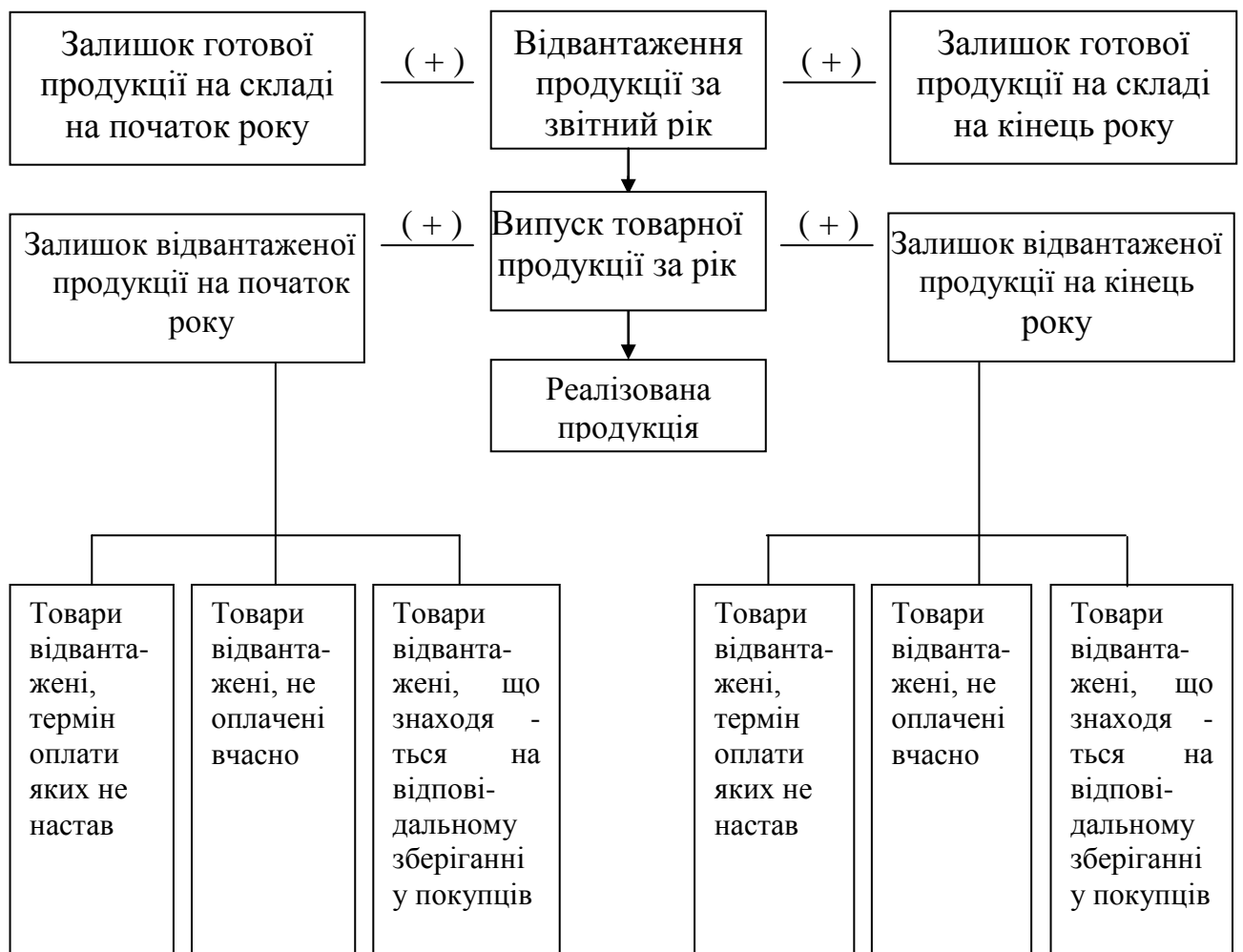

Рис.1.1. Взаємозв'язок показників реалізації, випуску і відвантаження продукції

В обсяг реалізованої продукції входять також вироби, які виготовляють зі сировини і матеріалів замовника, оплачених підприємством-виробником.

Не включається в обсяг реалізованої продукції вартість внутрішньозаводського обороту і виручка від непромислової діяльності підприємств.

Визначається реалізована продукція як у діючих, так і у порівняльних оптових цінах, а також у договірних оптових цінах. Реалізована продукція може оцінюватись і за контрактними цінами, якщо підприємство поставляє продукцію на експорт.

Переваги показника реалізації продукції над показниками виробництва полягають у тому, що він більш повно відбиває кінцевий результат діяльності підприємства, прямо пов'язані із задоволенням потреб народного господарства (оскільки продукція придбана споживачем, отже вона потрібна і має необхідну йому якість). Однак у даного показника є недоліки: по-перше, він не звільнений від впливу структурних змін, оскільки зацікавлює підприємства у до випуску матеріаломісткої продукції (до складу реалізованої продукції входить вартість сировини та матеріалів), по-друге, на виконання завдань реалізації продукції впливає територіальне розташування споживачів, їх платоспроможність.

За умов формування плану виробництва з орієнтацією на зміну кон'юнктури ринку, з метою зміцнення договірної дисципліни важливого значення набуває показник “обсяг реалізації продукції з врахуванням виконання договорів-поставок”.

Розвиток ринкових відносин підвищує відповідальність та самостійність підприємств у виробленні та прийнятті управлінських рішень по забезпеченню їх ефективної роботи. Результати виробничої, комерційної, фінансової та інших видів господарської діяльності залежать від різноманітних факторів, які знаходяться у зв'язку між собою та підсумковими показниками. Їх дія та взаємодія різні за своєю силою, характером та часом. Причини та умови, які породжують ці фактори також

різноманітні. Не розкриваючи та не оцінюючи напрямок, активність та час їх дії, не можна забезпечити ефективність їх управління. Якісно виконати цю складну роботу можливо лише з використанням комплексного аналізу господарської діяльності, який відповідає сучасним вимогам розвитку ринкової економіки.

Зміст аналізу господарської діяльності впливає перш за все з тих функцій, які він виконує в системі інших прикладних економічних наук.

Однією з таких функцій є вивчення характеру дії економічних законів, встановлення закономірностей та тенденцій економічних явищ та процесів у конкретних умовах підприємства. Важливою функцією аналізу господарської діяльності є наукове обґрунтування поточних та перспективних планів. Без глибокого економічного аналізу результатів діяльності підприємства за минулі роки та без обґрунтованих прогнозів на перспективу, без вивчення закономірностей розвитку економіки підприємства, без виявлення недоліків та помилок не можливо розробити науково обґрунтований план, вибрати оптимальний варіант управлінського рішення. До функцій аналізу слід віднести також контроль за виконанням планів та управлінських рішень, за економічним використанням ресурсів.

Таким чином, аналіз господарської діяльності являє собою систему спеціальних методів, які пов'язані з дослідженням тенденцій господарського розвитку, науковим обґрунтуванням планів, управлінських рішень, контролем за їх виконанням та оцінкою досягнутих результатів. Для підприємства проведення економічного аналізу має важливе значення в силу того, що він є основою для подальшого планування виробничо-господарської діяльності, та визначення напрямків покращення роботи відділів зокрема та підприємства в цілому.

Для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства повинні мати необхідні засоби виробництва, які складаються із засобів і предметів праці.

Основні засоби - економічна форма засобів праці у системі виробничих відносин. Це складова частина виробничого потенціалу підприємств і об'єднань. Так, як виробничо-господарська діяльність підприємств і об'єднань неможлива без основних засобів, тому їх облік і аналіз має дуже важливе значення.

Під засобами праці слід розуміти річ або комплекс речей, які робітник розміщує між собою і предметом праці, і вони служать провідником його дій на цей предмет. Річ або комплекс речей за своєю природою можуть бути двох видів: знаряддя праці і забезпечуючі умови праці.

Знаряддя праці – це такі засоби праці, за допомогою яких виробляються матеріальні і духовні цінності (тобто машини, обладнання, станки, інструменти тощо). Вони призначені для дії на предмети праці і їх видозмінення у процесі виробництва.

Предмети, за допомогою яких на підприємствах створюються умови для організації і нормального ведення процесу виробництва (будови, споруди, господарський інвентар, транспортні засоби тощо), відносяться до другого виду засобів праці, які забезпечують умови праці на виробництві.

Побудова і завдання обліку основних засобів праці визначаються особливим характером їх функціонування у процесі виробництва. Характерною особливістю основних засобів є те, що вони довгий час і багаторазово використовується у процесі виробництва, поступово зношуються, зберігаючи при цьому свою натуральну форму.

Згідно основних положень про організацію бухгалтерського обліку і звітність в Україні, основні засоби підприємства, установи – це сукупність матеріально речових цінностей, що діють в натуральній формі протягом тривалого періоду часу як у сфері матеріального виробництва, так і в невиробничій сфері. На відміну від матеріалів, основні засоби функціонують протягом багатьох виробничих процесів і переносять свою вартість на вартість новоствореної продукції по частинах.

До основних засобів відносяться засоби, які функціонують більше одного року вартістю понад 15 неоподаткованих мінімумів доходів громадян за одиницю часу, а також сільськогосподарські машини і знаряддя, будівельний механізований інструмент, робоча і продуктивна худоба, бібліотечні фонди незалежно від їх вартості.

Причина вартість предметів, що відносяться до основних засобів може змінюватись Міністерством фінансів.

До основних засобів належать також земельні ділянки, родовища копалин, лісові і водні угіддя, які надаються у користування підприємством і господарським організаціям; у системному обліку вони не відображаються, а обліковуються лише в натуральному вираженні, їх площу вказують у довідці до балансу.

До основних засобів підприємств і господарських організацій не належать і обліковуються у складі засобів у обороті:

- 1) предмети, що служать менше одного року, незалежно від їх вартості;
- 2) предмети вартістю нижче встановленого ліміту незалежно від терміну служби, за винятком сільськогосподарських машин і знарядь, будівельного механізованого інструменту, робочої та продуктивної худоби, які є основними засобами незалежно від їх вартості;
- 3) знаряддя лову (трали, неводи, сіті та інші) незалежно від їх вартості й терміну служби;
- 4) бензомоторні пилки, сучкорізи, сплавний трос, сезонні дороги, тимчасові відгалуження лісовозних доріг, тимчасові будівлі в лісі з терміном експлуатації до двох років;
- 5) спеціальні інструменти і спеціальні пристосування (для серійного масового виробництва певних виробів або виготовлення індивідуального замовлення) незалежно від їх вартості;

б) спеціальний одяг, спеціальне взуття і настільне майно незалежно від їх вартості і терміну служби, за виключенням настільного майна, що обліковується у складі основних засобів готелів;

7) формений одяг, призначений для видачі працівникам підприємства, а також одяг і взуття в закладах охорони здоров'я, освіти, соціального захисту, що утримуються за рахунок бюджету, незалежно від вартості й терміну служби;

8) тимчасові (нетитульні) споруди, пристосування і пристрої, витрати на зведення яких включаються до собівартості будівельно-монтажних робіт;

9) тара для зберігання товарно-матеріальних цінностей на складах або для здійснення технологічних процесів вартістю в межах ліміту;

10) предмети, призначені для видачі на прокат незалежно від вартості;

11) молодняк тварин і тварини на відгодівлі, птиця, кролі, хутрові звірі, сім'ї бджіл, а також піддослідні тварини;

12) багаторічні насадження, що вирощуються в розсадниках як посадковий матеріал.

Характерною особливістю засобів праці є те, що вони не мають тієї загальної взаємозамінюваності, яка характерна для потенційної робочої сили. Тому ефективність їх різна по галузях, підприємствах, окремих видах. Ця різниця залежить для кожного конкретного засобу праці від його технічного і морального зносу.

Основні засоби оцінюються по первісній, відновній і залишковій вартості.

Первісна - це вартість придбання основних засобів, яка складається із витрат на їх спорудження або оплату, включаючи витрати на їх доставку (транспортування та встановлення), влаштування фундаментів, опор, оплата проекторозвідувальних робіт тощо, а по засобах невиробничого призначення і суму податку на добавлену вартість.

Відновна – це початкова вартість основних засобів, з врахуванням їх переоцінки або індексації.

Залишкова – це початкова (відновна) вартість за мінусом суми зносу.

В зв'язку з постійним підвищенням цін проводиться індексація основних засобів. Перша індексація балансової вартості основних засобів (фондів) підприємств, організацій та установ була проведена згідно настанови Кабінету Міністрів України №229 від 7 травня 1992 року. Індексації підлягали: будівлі, споруди, передавальні пристрої, машини та обладнання, транспортні засоби, виробничий та господарський інвентар, робоча та продуктивна худоба, багаторічні насадження та інші види основних засобів.

Індексація здійснювалася залежно від виду основних засобів та термінів придбання або зарахування на баланс підприємства (організації, установи) за відповідними індексами.

В балансі підприємства основні засоби відображаються по первісній (відновній) і залишковій вартості, але при підрахунку валюти (загальної суми) балансу враховується лише залишкова вартість. До складу балансової первісної вартості можуть входити:

- а) первісна вартість спорудження або придбання (інвентарна вартість);
- б) відновлювана вартість основних засобів, які раніше проходили переоцінку, індексацію;
- в) облікова вартість основних засобів, що надійшли безкоштовно за даними обліку передавальної сторони, включаючи витрати одержувана на установку.

Балансова вартість може змінюватись тільки у випадку добудови, дообладнання, реконструкції, часткової ліквідації об'єктів або в інших випадках передбачених законодавчими органами і виконавчою владою України.

У балансі підприємства за статтею „Основні засоби” показується вартість основних засобів, як діючих, так і тих, що перебувають на консервації або в запасі.

Основою нематеріальних активів є право на інтелектуальну власність. Формулу права інтелектуальної власності можна визначити так:

$$\text{Інтелектуальна власність} = \text{Патент} + \text{Монопольне право власності} + \text{Товар і майно}$$

Коли Україна приєдналася до Всесвітньої організації інтелектуальної власності, відбулося об'єднання двох самостійних систем промислової власності й авторських прав в одну систему інтелектуальної власності:

$$\text{Промислова власність} + \text{Авторські права} + \text{Товар і майно} = \text{Інтелектуальна власність}$$

До нематеріальних активів вартість об'єктів промислової й інтелектуальної власності, а також інших аналогічних прав, визнаних об'єктом права власності конкретного підприємства. До таких об'єктів та прав належать винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, торгові марки, об'єкти авторських прав, програмне забезпечення обчислювальної техніки, ноу-хау, тощо.

Пунктом 15 Вказівок щодо організації бухгалтерського обліку в Україні термін „нематеріальні активи” визначають як „довгострокові вкладення в придбання об'єктів промислової та інтелектуальної власності, права на здійснення окремих видів діяльності, права оренди будівель або користування ними, права власності на квартири, а також інших аналогічних майнових прав, що визначається об'єктом права власності конкретного підприємства і приносять дохід”.

До інших аналогічних майнових прав відносяться придбані права на місце на товарній, фондовій біржі, до вартості якого входять всі витрати, пов'язанні із практичним використанням цього місця.

До спецефічних нематеріальних активів відносяться: гудвіл і ноу-хау.

Гудвіл (ділова репутація) – комплекс заходів, спрямованих на збільшення прибутку підприємств без збільшення активних операцій, включаючи використання кращих управлінських здібностей, домінуючу позицію на ринку, нові технології.

Нефахова література поширила в Україні поняття ноу-хау як таємничого дрібного продукту типу рацпропозиції, що є в голові автора. Такі пропозиції секретного характеру на нашому вільному ринку пропонується під модною назвою ноу-хау. Насправді ноу-хау є секретом виробництва, довготривалим практичним виробничим досвідом, результатом практичних навичок, добре налагодженим технологічних прийомів, операцій тощо.

Такий досвід звичайно супроводжує продаж ліцензій на патенти і становить окрему комерційну цінність.

Вартість ноу-хау визначається сумою витрат на дослідження, опробацію та промислове вдосконалення рішення за формулою:

$$Ц_{н/х} = (В_{нд} + В_{пр} + В_{гд} + В_{кф}) * K_v * K_t,$$

де $Ц_{н/х}$ – ціна ноу-хау;

$В_{нд}$ – витрати на пошук та випробування;

$В_{пр}$ – витрати на промислове вдосконалення та раціоналізацію;

$В_{гд}$ – витрати на гудвіл;

$В_{кф}$ – витрати на крнфеденційність та режимність;

K_v – коефіцієнт об'єму ноу-хау в загальному об'ємі ліцензованого продукту (в %);

K_t – коефіцієнт строку використання ноу-хау.

Тут пропонується спрощена формула для оперативних оцінок. Продажна ціна визначається згодою сторін у цивільно-правових угодах і не може бути нижчим собівартості комплексу пошуково-випробувальних робіт та витрат на гудвіл.

В бухгалтерському балансі нематеріальних активів відображаються по первісній і залишковій вартості в першому роділі активу.

Первісна вартість нематеріальних активів складається із фактичних витрат на придбання і приведення їх до стану, в якому вони придатні для використання із запланованою метою.

Залишкова вартість нематеріальних активів – це різниця між первісною вартістю і сумою зносу. Саме ця вартість враховується при підрахунку загального підсумку балансу.

Промислові підприємства постійно поповнюються новими засобами праці відповідно до вимог, досягнутого рівня технології, характеру і обсягу продукції.

Знання наявності засобів праці і постійний контроль за ефективним використанням мають велике значення в управлінні діяльністю кожного підприємства. Цьому повинен сприяти добре побудований і організований їх обмін. Важливими умовами для раціональної організації такого обліку є науково обґрунтована класифікація цих засобів.

У плануванні і обліку усі засоби праці діляться на дві великі групи: засоби основні і оборотні.

За своїм призначенням усі засоби праці (основні і оборотні) можуть бути двох видів: загального і спеціального призначення.

В основі такого поділу лежать три моменти (ознаки): розмір витрат на придбання або спорудження; порядок їх погашення; термін служби.

Віднесення деяких предметів, що є засобами праці, до оборотних засобів пояснюється головним чином потребами фінансово-аналітичних розрахунків в управлінні виробничими засобами.

Основою побудови обліку основних засобів є економічна класифікація.

Основні засоби класифікуються за певними ознаками:

- за функціональним призначенням: виробничі і невиробничі;
- за галузями: промисловість, будівництво, транспорт тощо;
- за використанням: діючі і недіючі;
- за належністю: власні і фондовані.

Відповідно діючої типової класифікації основні засоби групуються за їх функціональним призначенням, галузями, речовим натуральним характеристикам і видами, за використанням і належністю.

За функціональним призначенням розрізняють виробничі і невиробничі основні засоби. Виробничі безпосередньо беруть участь у виробничому процесі або сприяють його здійсненню (будови, споруди, силові машини і обладнання, робочі машини і обладнання тощо, що діють у сфері матеріального виробництва). Невиробничі основні засоби не беруть безпосередньої або побічної участі у процесі виробництва і призначені в основному для обґрунтування комунальних і культурно-побутових потреб працівників (будови, споруди, обладнання, машини і апарати тощо, що використовується у невиробничій сфері).

Відповідно до класифікації основні засоби розподіляють за галузями народного господарства: промисловість, будівництво, сільське господарство, транспорт, зв'язок тощо.

Більша частина основних засобів належить до галузі „Промисловість”. Вона безпосередньо пов'язана з процесом виробництва продукції. Але наявність інших видів господарської діяльності (ведення підсобного сільського господарства, будівельно-монтажні роботи, надання допомоги основному виробництву тощо) викликає необхідність обліку основних засобів, що належать до інших галузей народного господарства, але знаходяться на балансі підприємства.

У зв'язку з цим у бухгалтерському обліку основні засоби промислових підприємств розподіляються на промислово-виробничі; виробничі основні засоби інших галузей народного господарства і невиробничі.

Промислово-виробничі і невиробничі основні засоби за натурально-речовими ознаками поділяються на окремі види: будови, споруди, передаточне обладнання, машини і устаткування, які в свою чергу розподіляються на: силові машини і устаткування, робочі машини і устаткування, вимірювальні і регулюючі прилади і лабораторне устаткування, обчислювальну техніку, інші машини і устаткування (транспортні засоби, інструменти, виробничий інвентар), робочі і продуктивні тварини, багаторічні насадження, меліорація земель і водойми, інші основні засоби.

До кожної із цих груп входять основні засоби різних найменувань. Наприклад, до групи будови входять корпуси цехів, склади, лабораторії тощо. До транспортних засобів відноситься автомобілі, електровози, тепловози та ін. У групу інвентаря, інструменту та інших основних засобів меблі, вимірювальні прилади тощо.

Класифікація основних засобів за приведеними групуваннями є основою аналітичного обліку.

За використанням основні засоби поділяються на діючі (всі основні засоби, що використовуються у господарстві), недіючі (ті, що не використовуються у даний період часу у зв'язку з тимчасовою консервацією підприємств (або окремих цехів), запасні (різні устаткування, що знаходиться в резерві і призначене для зміни об'єктів основні засоби, що вибули або ремонтуються. При такому групуванні визначають суму амортизації.

Істотне значення в обліку основних засобів має розподіл їх за ознакою належності на власні й орендовані. Власні засоби можуть складатися із статутного (пайового, акціонерного) фонду, допоміжного фінансування з відповідних джерел на розширення роботи підприємства, власних прибутків, спеціальних фондів.

Перед обліком основних засобів стоять такі завдання:

- контроль за зберіганням основних засобів;
- своєчасне, правильне документальне оформлення відображення в обліку надходження основних засобів, їх внутрішнього вибуття;
- своєчасне (щомісячне) відображення в обліку зносу (амортизації) основних засобів;
- точне визначення результатів від ліквідації, а також збитків від списування, не повністю амортизованих об'єктів основних засобів, що вибули з експлуатації, і контроль за правильністю їх списування.

Крім того, завданням бухгалтерського обліку основних засобів є забезпечення контролю за використанням виробничих майданчиків, обладнання, машин, транспортних засобів та інших засобів праці.

Завдання обліку основних засобів передбачають відповідну побудову обліку. Основи побудови обліку основних засобів передбачені Положенням про організацію бухгалтерського обліку і звітності в Україні та іншими нормативними документами. В основу побудови обліку покладені планово-облікова класифікація, оцінка, документальне оформлення наявності і руху, методика нарахування зносу і амортизації, система рахунків бухгалтерського обліку.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Загальний аналіз підприємства

Фермерське господарство "Твардовський" засноване громадянином України Твардовським Ярославом Ярославовичем, паспорт МС 996136 виданий 11 лютого 2004 року Збаразьким РВУМВС, що проживає в с. Зарубинці Збаразького району. Співвласником фермерського господарства "Твардовський" є також його брат Твардовський Зеновій Ярославович паспорт МС 065207 виданий 21 травня 1996 року Збаразьким РВУМВС, що проживає в с. Зарубинці Збаразького району. Дані громадяни об'єдналися для спільного ведення фермерською господарства.

Діяльність "Господарства" здійснюється па основі і за рахунок власного та орендованого майна, орендованих земельних часток (паїв), оренди землі, земельних ділянок наданих членам "Господарства" безоплатно у власність.

У своїй діяльності "Господарство" керується Конституцією України, Законами України, "Про фермерське господарство", "Про власність", Цивільним, Господарським та Земельним кодексами України, іншими законодавчими і нормативними актами України, цим Статутом.

Господарство є юридичною особою, має самостійний баланс, печатку із своїм найменуванням, кутовий штамп, розрахунковий та інші рахунки в установах банків, фірмові бланки із своїми реквізитами, знак для товарів і послуг. Набуває прав юридичної особи з дня його державної реєстрації. Державна реєстрація "Господарства" проводиться в порядку встановленому чинним законодавством, для юридичних осіб.

Фермерське господарство "Твардовський". Знаходиться за адресою: Україна, Тернопільська обл., Збаразький район, с. Зарубинці.

Господарство створене з метою виробництва сільськогосподарської продукції, її переробки та реалізації, здійснення виробничої і комерційної діяльності забезпечення товарного ринку України сільськогосподарською продукцією, продуктами її переробки, товарами та послугами, виходу на зовнішній ринок, як самостійно, так і через інші структури.

Предметом діяльності Господарства є:

Виробництво продукції рослинництва, городництва, садівництва, м'ясо-молочної продукції, консервування овочів та фруктів, виробництво ковбасних виробів.

Закупівля, переробка, зберігання сільськогосподарської продукції.

Надання послуг населенню і юридичним особам в галузі сільського господарства.

Торговельна діяльність в сфері роздрібної, гуртової, дрібно роздрібної та виїзної торгівлі продовольчими і непродовольчими товарами, алкогольними напоями, тютюновими виробами, сільськогосподарською продукцією та продукцією її переробки. Комісійна торгівля.

Експорт, імпорт товарів народного споживання, сільськогосподарської продукції, сировини, матеріалів та устаткування.

Організація автосервісу та транспортно-експедиційні послуги. Торгівля нафтопродуктами.

Також може господарство може займатись іншими незабороненими законом видами діяльності.

Господарство має право використовувати належне йому майно, кошти, земельну ділянку в процесі виробничої діяльності та розпоряджатись виробленою продукцією на свій розсуд.

Господарство утворює фонди та визначає порядок їх використання за рішенням Голови Господарства у відповідності до вимог чинного законодавства.

Господарство має право:

Одержувати в установленому порядку додаткові земельні ділянки для ведення господарства.

Залучати до роботи громадян на основі трудових договорів, договорів підряду, доручень, трудових угод та інших форм договорів з оплатою праці у договірному розмірі. Проводити за власний рахунок навчання і підготовку необхідних для Господарства спеціалістів.

Формувати творчі, виробничі та інші колективи, як тимчасові, так і постійні.

Вступати в договірні стосунки з юридичними особами або громадянами як України так і закордону згідно з чинним законодавством.

Здійснювати зовнішньо-торгівельну діяльність на основі валютної самоокупності і самофінансування, експортні та імпорتنі операції, укладати контракти.

Направляти в оплачувані відрядження осіб, які виконують роботи за завданням Господарства, в тому числі і за межами України.

Набувати, продавати, передавати іншим товариствам, підприємствам, організаціям, установам і громадянам, обмінювати, брати і здавати в оренду, надавати безкоштовно в тимчасове користування або заставу чи позику належні йому будівлі, споруди, обладнання, транспортні засоби, інвентар, сировину та інші матеріальні цінності, а також списувати їх з балансу.

Мати розрахункові та інші рахунки в установах банків в гривнях та іноземній валюті, користуватись банківськими кредитами.

Виступати позивачем і відповідачем в суді, господарському суді і третейському суді.

Орендувати лінії зв'язку, користуватись міжнародним телефонним, телексним, факсимільним та іншими видами зв'язку з іноземними країнами.

Приймати дольову участь у спорудженні житлових і виробничих будівель та споруд, об'єктів соціально-побутового призначення, а також орендувати та купувати земельні ділянки, рухоме і нерухоме майно згідно законодавства України.

Самостійно розробляти і затверджувати програми своєї діяльності.

Встановлювати тарифи за надані послуги, затверджувати штатний розклад господарства і його філіалів, відділів, представництв на Україні та за кордоном.

Установлювати форми, системи і розміри оплати праці, а також інші види доходів працівників і членів Господарства в порядку визначеному Законом "Про оплату праці" та іншими нормативними актами України.

Створювати на території України та за її межами філії і представництва, а також дочірні підприємства згідно з чинним законодавством України, брати участь у створенні інших підприємств.

Господарство реалізує свою продукцію, майно за цінами і тарифами, що встановлюються самостійно або на договірній основі, а у випадках передбачених законодавчими актами України за державними цінами і тарифами. В розрахунках із зарубіжними партнерами застосовувати контрактні ціни, що формуються відповідно до умов і цін світового ринку.

Господарство зобов'язане:

а) здійснювати бухгалтерський облік своєї діяльності, вести статистичну звітність, подавати її в установленому порядку органам державної статистики;

б) забезпечувати використання земельних ділянок за цільовим призначенням;

в) сплачувати податки та збори;

г) не допускати зниження родючості ґрунтів та зберігати інші корисні властивості землі;

д) охороняти навколишнє середовище від забруднення та інших шкідливих впливів;

е) дотримуватись правил добросусідства та встановлених обмежень у використанні земель та інших сервітутів, не порушувати права інших землевласників і землекористувачів;

ж) надавати відповідним органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування дані про стан і використання земель та інших природних ресурсів, відшкодовувати відповідній Раді збитки, завдані нераціональним використанням землі та інших природних ресурсів, та збитки завдані забрудненням навколишнього середовища;

з) забезпечувати безпеку виробництва, дотримуватись санітарно-гігієнічних норм і вимог щодо захисту здоров'я його працівників, населення і споживачів продукції.

й) повідомляти орган, що провів державну реєстрацію "Господарства", про внесення змін в Статуті.

Майно Господарства становлять основні фонди та оборотні кошти, а також інші цінності, вартість яких відображається в самостійному балансі Господарства.

Господарство за рахунок прибутків від господарської діяльності, а також за рахунок використання кредитів і позик, коштів, що надійшли від продажу цінних паперів, безоплатних надходжень формує і розвиває власну матеріально-технічну базу. Власністю господарства є майно і фінансові ресурси: створені, придбані або ті, що надійшли у власність Господарства у зв'язку з настанням умов, передбачених законодавством.

Джерелами формування майна Господарства є:

- грошові та матеріальні внески членів фермерського господарства;
- доходи, отримані під реалізації продукції, а також від інших видів господарської діяльності;
- доходи від цінних паперів;
- кредити банків та інших кредиторів;
- придбання майна іншого підприємства, організації, та фізичних осіб;
- безкоштовні або благодійні внески, пожертвування організацій, підприємств, громадян;
- капітальні вкладення і дотації з бюджету;

- безвідсоткова тимчасова поворотна фінансова допомога фізичних та юридичних осіб.

- інші джерела, не заборонені законодавчими актами України.

У власності Господарства може бути земля, житлові будинки, квартири, предмети особистого користування, предмети домашнього господарства, продуктивна та робоча худоба, птиця, бджолосім'ї, посіви та посадки сільськогосподарських культур, насадження на земельній ділянці, засоби виробництва, вироблена продукція і доходи від її реалізації, транспортні засоби, кошти, акції, інші цінні папери, а також інше майно споживчого і виробничого призначення.

Право володіння, користування і розпорядження майном належить засновнику - голові Господарства.

Порядок використання прибутку визначається засновником - головою Господарства.

Засновник Господарства може уступити свою долю третім особам. При передачі долі (частини долі) третій особі відбувається одночасний перехід до неї всіх прав і обов'язків, що належали засновнику. Господарство володіє авторськими правами на свої науково-технічні розробки.

Господарство самостійно несе відповідальність за порушення договірних зобов'язань, кредитно-розрахункової і податкової дисципліни, вимог щодо якості продукції, інших правил здійснення господарської діяльності.

Господарство не відповідає за зобов'язаннями держави, держава не відповідає за зобов'язання Господарства, крім випадків, передбачених чинним законодавством.

Управління діяльністю господарства здійснює засновник, який є одночасно головою Господарства, діє від імені Господарства і самостійно вирішує всі питання поточної та перспективної діяльності Господарства.

Голова Господарства має право на визначений час передавати виконання певних функцій іншим членам фермерського господарства, або

особі, яка працює за контрактом, визначивши при цьому їх компетенцію, шляхом видачі довіреності.

До виключної компетенції голови Господарства належить вирішення таких питань :

а) визначення основних напрямків діяльності господарства та затвердження перспективних планів;

б) внесення змін в Статут;

в) прийняття і вихід членів Господарства;

г) розподіл прибутків і покриття збитків;

д) створення, реалізація та ліквідація філій і представництв, затвердження їх статутів (положень);

е) притягнення до матеріальної відповідальності працівників господарства;

є) затвердження організаційної структури і внутрішніх документів;

ж) прийняття рішень про реорганізацію або припинення діяльності господарства.

Голова Господарства без довіреності представляє інтереси Господарства перед установами, організаціями і підприємствами всіх форм власності.

Господарство діє в умовах самоокупності. Всі витрати покриває за рахунок власних доходів та інших джерел не заборонених законом.

Господарство самостійно визначає напрям своєї діяльності, спеціалізацію, організує виробництво, самостійно підбирає партнерів з економічних зв'язків, у тому числі іноземних.

Господарство самостійно здійснює матеріально-технічне забезпечення, має право брати технічні засоби в оренду, на прокат, безоплатне користування.

Господарство реалізує свою продукцію, майно за цінами і тарифами, що встановлюються самостійно або на договірній основі, а у випадках,

передбачених законодавчими актами України, за державними цінами і тарифами.

Господарство здійснює всі відрахування у бюджет відповідно до чинного законодавства.

Працівники Господарства підлягають соціальному і медичному страхуванню.

Порядок використання прибутку (доходу) визначає Голова Господарства. Частина чистого прибутку за рішенням Голови може передаватися членам трудового колективу.

Трудові доходи найнятого працівника визначаються трудовим договором (контрактом) або угодою і не можуть бути меншими, ніж встановлені трудовим законодавством України.

Господарство забезпечує працівників соціальним, культурним та побутовим обслуговуванням.

Господарство здійснює оперативний облік результатів своєї роботи, веде бухгалтерську та статистичну звітність в порядку, встановленому відповідними нормативними документами, представляє їх в статистичні та фінансові органи.

Всі фонди Господарства діють на основі положення про них, які затверджує голова Господарства.

Ревізія фінансово-господарської діяльності Господарства здійснюється за рішенням Голови Господарства.

Діяльність Господарства припиняється у таких випадках:

- реорганізації фермерського Господарства (злиття, приєднання, перетворення);
- ліквідації фермерського Господарства з дотриманням вимог антимонопольного законодавства;
- визнання фермерського Господарства неплатоспроможним (банкрутом).

Реорганізація Господарства відбувається за рішенням Голови Господарства згідно чинного законодавства. При реорганізації Господарства вся сукупність прав та обов'язків Господарства переходить до його правонаступників.

Господарство ліквідується: за рішенням Голови Господарства; на підставі рішення суду.

При реорганізації і ліквідації Господарства вивільненим працівникам гарантується додержання їх прав та інтересів відповідно до чинного законодавства України.

Майно ліквідованого Господарства після розрахунків по зобов'язаннях розподіляється між членами за рішенням голови Господарства.

Достовірність та повнота ліквідаційного балансу повинна бути підтверджена аудитором (аудиторською фірмою).

Ліквідація рахується затвердженою, а Господарство таким, що припинило свою діяльність з моменту внесення відповідного запису до державного реєстру України.

Ефективна політика в управлінні трудовими ресурсами сприяє підвищенню виробничо-господарської діяльності підприємства. На сьогоднішній день підприємства України використовують різноманітні стратегії використання трудових ресурсів, це зокрема стратегія найму та звільнення в залежності від потреб в персоналі, стратегія використання тимчасово найнятих працівників і стратегія постійної чисельності працівників з використанням понаднормової роботи та простоїв. У ФГ "Твардовський" використовують усі перераховані стратегії, проте надають перевагу стратегії постійної чисельності працівників з використанням понаднормової роботи та простоїв, що зумовлено використанням у технологічних процесах молокопереробних виробництв кадрів високої кваліфікації, підготовка яких дорого обходиться для підприємства, а також більш-менш ритмічною роботою підприємства, на роботу якого правда має

вплив сезонність виробництва сировини, якої виробляється більше літом і менше зимою. Характеристику руху кадрів фермерського господарства представлено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Характеристика руху кадрів у ФГ "Твардовський"

Показники	2014 рік	2015 рік	Відхилення	
			+/-	%
Середня облікова чисельність працівників, осіб	128,00	139,00	11,00	108,59
Прийнято працівників, осіб	43,00	68,00	25,00	158,14
Вибуло працівників, осіб,	35,00	59,00	24,00	168,57
у тому числі:				
- за власним бажанням та звільнено за порушення трудової дисципліни	35,00	59,00	24,00	168,57
- звільнено за скороченням штатів	0,00	0,00	0,00	0,00
Коефіцієнт обороту щодо прийому	0,34	0,49	0,15	145,62
Коефіцієнт обороту щодо вибуття	0,27	0,42	0,15	155,23
Коефіцієнт плинності кадрів	0,27	0,42	0,15	155,23
Коефіцієнт загального обігу кадрів	0,61	0,91	0,30	149,94

За останній рік чисельність працівників зросла, а це є позитивним моментом в його роботі. Коефіцієнт обороту щодо прийому становив у звітному році 0,49, що є дуже високим показником і у порівнянні з попереднім роком він виріс на 45,62%, коефіцієнти обороту щодо вибуття та плинності кадрів становили у звітному році 0,42 і зросли на 55,23%, а коефіцієнт загального обігу кадрів у 2011 році становив 0,91 і виріс в

порівнянні з 2014 роком на 49,94%. Така значна плинність кадрів вказує на небажання працівників працювати на даному заводі і низьким рівнем мотиваційних стимулів.

Проведемо аналіз показників використання робочого часу (таблиця 2.2). Цей аналіз дозволить виявити резерви невикористаного часу працівників підприємства і в майбутньому розробити заходи по його кращому використанню.

Таблиця 2.2

Рівень використання робочого часу у ФГ "Твардовський"

№ п\п	2014 рік	2015 рік	Відхилення	
			+ -	%
Кількість відпрацьованих л/днів всіма робітниками	30289,75	33033,00	2743,25	109,06
Кількість відпрацьованих л/год. всіма робітниками.	242318,00	264272,00	21954,00	109,06
Середньооблікова чисельність робітників, чол.	128,00	139,00	11,00	108,59
Показники використання робочого часу				
Середня кількість днів роботи 1-го робітника (п.1/п.3)	236,64	237,65	1,01	100,43
Середня тривалість робочого дня, год. (п.2/п.1)	8,00	8,00	0,00	100,00
Середня кількість годин роботи 1-го робітника (п.2/п.3).	1893,11	1901,18	8,07	100,43

У 2015 році величина відпрацьованого часу зросла на 9,06%, і також зросла середня кількість днів роботи 1-го робітника на 0,43%. Як видно з підрахунків, середня кількість годин роботи, що припадає на одного працівника, є досить значною і можна зробити висновок, що працівники підприємства практично постійно знаходяться на робочих місцях і працюють. Проте це ще не свідчить про високу продуктивність праці. Для аналізу продуктивності праці робітників молокопідприємства та трудомісткості продукції потрібно провести відповідні підрахунки. Продуктивність визначається як відношення виробленої продукції до затраченого часу, а трудомісткість є її оберненим показником. Проведемо аналіз продуктивності праці і аналіз трудомісткості продукції в таблиці 2.3.

Аналізуючи дану таблицю можна відмітити, що продуктивність праці в середньому зросла у звітному році на 90,82%, що позитивно характеризує діяльність працівників. Відповідно до зростання продуктивності праці проходило у звітному році значне зниження трудомісткості продукції. Вона становить у порівнянні з 2014 роком лише 52,63%. Результати цих досліджень вказують на те, що у 2014 році працівники підприємства часто простоювали на робочих місцях і у фонді робочого часу частка непродуктивного часу і часу простою була дуже значною і навіть переважала частку продуктивного часу. Особливо це добре видно, якщо порівняти зростання у 2015 році величини відпрацьованого часу на молокозаводі на 9,06% до зростання продуктивності праці на 52,63%.

Динаміка показників продуктивності праці та трудомісткості
продукції у ФГ "Твардовський"

Показники	2014 рік	2015 рік	Відхилення	
			+/-	%
Товарна продукція, тис. грн.	4289,30	8888,40	4599,10	207,22
Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, чол.	128,00	139,00	11,00	108,59
Середньорічний виробіток одного працюючого, тис. грн./чол.	33,51	63,95	30,44	190,82
Середня кількість годин роботи одного працівника, год.	1893,11	1901,18	8,07	100,43
Середньогодинний виробіток одного працюючого, грн./год.*чол.	2,27	4,68	2,41	206,34
Відпрацьовано всіма працівниками, люд.- год.	242318,00	264264,00	21946,00	109,06
Питома трудомісткість на 1 тис. грн./год.	56,49	29,73	-26,76	52,63

2.2 Аналіз забезпечення основними засобами підприємства

При вивченні основних засобів важливе значення має аналіз їх руху та технічного стану. Для цього необхідно провести розрахунок таких показників як коефіцієнт оновлення, коефіцієнт вибуття та коефіцієнт приросту.

Коефіцієнт оновлення відображає інтенсивність оновлення основних фондів та вираховується як відношення вартості основних фондів, що поступили за звітний період до їх вартості на кінець цього періоду. При проведенні аналізу необхідно порівняти коефіцієнт оновлення по активній частині з коефіцієнтом оновлення по всіх основних фондах, і вияснити, за рахунок якої частини основних фондів в більшій мірі відбувається оновлення.

Коефіцієнт вибуття характеризує суть інтенсивності вибуття основних фондів із сфери виробництва і розраховується як відношення вартості основних фондів, що вибули за звітний період до їх вартості на початок цього періоду. При проведенні аналізу необхідно порівняти коефіцієнт вибуття по активній частині з коефіцієнтом вибуття по всіх основних фондах, і вияснити за рахунок якої частини відбувається вибуття. Більш високий коефіцієнт вибуття по активній частині, ніж по всіх інших фондах покаже, що їх вибуття на підприємстві здійснюється якраз за рахунок активної частини і це негативно вплине на показник фондоддачі за інших однакових умов.

Коефіцієнт приросту характеризує рівень приросту основних фондів чи окремих його груп за певний період і розраховується як відношення вартості приросту основних фондів до їх вартості на початок цього періоду.

При проведенні аналізу коефіцієнти оновлення, вибуття та приросту основних виробничих фондів потрібно розглядати взаємопов'язано.

Узагальнюючими показниками технічного стану основних фондів є коефіцієнт зносу та придатності (коефіцієнт зносу – визначається як відношення суми зносу до початкової вартості основних фондів; коефіцієнт придатності – це обернений коефіцієнт до коефіцієнту зносу і визначається як відношення залишкової вартості основних фондів до початкової).

Таблиця 2.4

Показники оновлення, вибуття, зносу, приросту та придатності основних засобів у ФГ "Твардовський"

Показники	2014 рік	2015 рік	Відхилення	
			+/-	%
Наявність на початок року, тис. грн.	1440,70	1469,20	28,50	101,98
Знос, тис. грн.	863,60	908,70	45,10	105,22
Первісна вартість, тис. грн.	2304,30	2377,90	73,60	103,19
Надійшло за рік, тис. грн.	28,50	29,70	1,20	104,21
Вибуло за рік, тис. грн.	0,00	1,20	1,20	-
Наявність на кінець року, тис. грн.	1469,20	1497,70	28,50	101,94
Коефіцієнт оновлення	0,02	0,02	0,00	102,23
Коефіцієнт вибуття	0,00	0,00	0,00	-
Коефіцієнт зносу	0,38	0,39	0,01	101,96
Коефіцієнт приросту	0,02	0,02	0,00	98,06
Коефіцієнт придатності	0,62	0,61	-0,01	98,79

Як видно з таблиці, позитивними факторами руху основних засобів підприємства є зростання коефіцієнту оновлення - на 2,23%, та 0 ставка коефіцієнту вибуття. Проте негативним фактором є скорочення придатності та приросту основних засобів, а також зростання їх зносу. Представимо динаміку коефіцієнтів, що характеризують показники основних засобів, на рисунку 2.1.

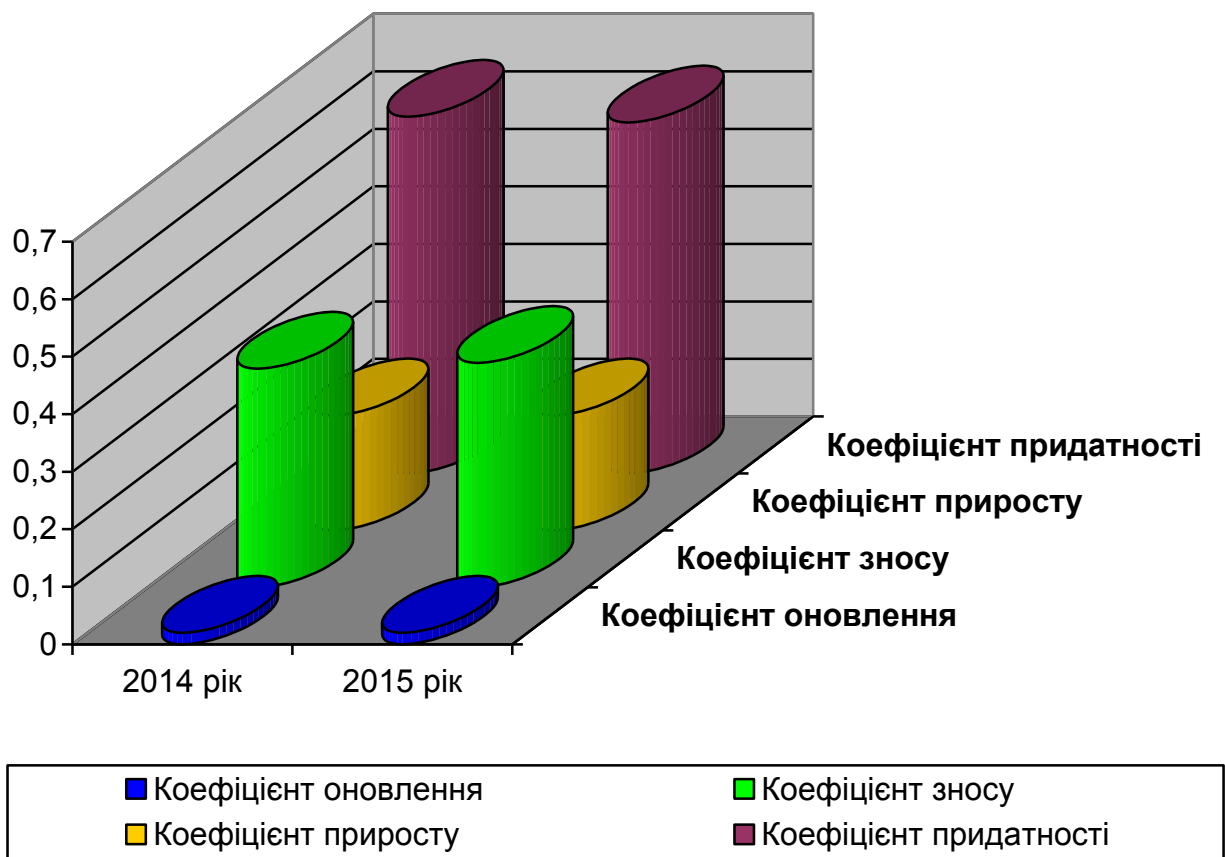

Рисунок 2.1. Динаміка показників оновлення, вибуття, зносу, приросту та придатності основних засобів у ФГ "Твардовський"

Для характеристики технічного рівня підприємства в процесі аналізу потрібно використати також показники фондоозброєності, енергоозброєності та ін. Їх розраховують як відношення відповідно середньої вартості основних виробничих фондів та кількості використаної на виробничі цілі електроенергії до середньої чисельності робітників в найбільшу зміну (мається на увазі те, що робітники зайняті в інших змінах, використовують ті ж засоби праці). Найважливішими узагальнюючими показниками ефективності використання основних виробничих фондів є фондвіддача та фондомісткість. Фондовіддача характеризує виробництво продукції на одиницю середнього обсягу основних виробничих фондів за період, що аналізується. Фондомісткість – показник обернений показнику фондвіддачі. Також при проведенні розрахунків ці показники визначають по активній частині соновних виробничих фондів, що дає можливість проаналізувати їх використання (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5

Динаміка фондвіддачі, фондомісткості та фондоозброєності у
ФГ "Твардовський"

Показники	2014 рік	2015 рік	Відхилення	
			+/-	%
Фондовіддача основних фондів	2,95	5,99	3,04	203,24
Фондовіддача активної частини основних фондів	15,80	31,51	15,7	199,36
Фондомісткість основних фондів	0,34	0,17	-0,17	49,20
Фондомісткість активної частини основних фондів	0,06	0,03	-0,03	50,16
Фондоозброєність основними фондами	11,37	10,67	-0,69	93,89
Технічна озброєність праці	2,12	2,03	-0,09	95,72

Як видно з таблиці 2.5 у 2014 році фондівдача основних фондів та їх активної частини зростає в 2 рази, а це характеризує значне покращення використання виробничих потужностей підприємства у звітному році і підтверджує зростання продуктивності праці, яке ми спостерігали у розрахунках попереднього розділу. Проте у звітному році скорочується фондоозброєність, що вказує на недостатність оновлення основних фондів. Загалом показники фондоозброєності основними фондами і технічної озброєності праці є нижчими ніж середні по галузі, що вказує на низький рівень технічного забезпечення підприємства і використання ним морально та фізично зношеного обладнання.

2.3 Аналіз господарської діяльності фермерського господарства

Для проведення ефективного аналізу фінансового стану підприємства визначають і аналізують показники ліквідності, фінансової стійкості та ділової активності (таблиця 2.6). Під платоспроможністю розуміють наявність у підприємства коштів для погашення боргових зобов'язань в певні терміни та в певному обсязі. Показником платоспроможності є відсутність боргів, які прострочені перед бюджетом, постачальниками, банком, працівниками. Аналіз ліквідності балансу полягає в порівнянні коштів за активами згрупованим за ступенем їх ліквідності і розміщених в порядку зменшення ліквідності із зобов'язаннями згрупованими за терміном їх погашення і розміщеними в порядку зростання термінів. Відомо дві концепції ліквідності. За однією з них під короткотермівною (до одного року) ліквідністю розуміють здатність підприємства сплатити свої короткотермінові зобов'язання. Для підприємства низький рівень ліквідності може означати зниження доходності, втрату контролю, часткову або повну втрату капітальних вкладень. Одна з важливих умов господарського стану підприємства є мобілізація існуючих засобів для оплати у відповідні строки власних зобов'язань, а також непередбачених витрат. Інтерпретація показників ліквідності є найбільш відповідальним етапом аналізу, тому необхідно використовувати інформацію за ряд років, що дозволяє виявити тенденції їх зміни.

Показники фінансового стану ФГ "Твардовський"

Показники	Реком. знач.	2014 рік	2015 рік	Відхилення	
				+-	%
1	2	3	4	5	6
Показники ліквідності					
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	> 0,2	0,00	0,01	0,00	174,96
Коефіцієнт поточної ліквідності	> 1	0,15	0,14	-0,01	92,23
Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	2	0,54	0,69	0,15	128,41
Показники фінансової стійкості					
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	> 0,5	0,38	0,45	0,06	116,10
Коефіцієнт фінансової залежності	< 0,5	0,62	0,55	-0,06	89,94
Коефіцієнт фінансової стабільності		0,63	0,81	0,18	129,08
Коефіцієнт фінансового ризику		1,60	1,24	-0,36	77,47
Коефіцієнт загальної заборгованості		0,62	0,55	-0,06	89,94
Коефіцієнт мобільності (маневрування) оборотного капіталу	0,5	0,74	0,39	-0,36	52,04
Частка основного капіталу у власному		1,74	1,39	-0,36	79,57
Коефіцієнт концентрації власного капіталу	max	0,38	0,45	0,06	116,10

1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт концентрації позиченого капіталу	min	0,62	0,55	-0,06	89,94
Коефіцієнт співвіднош. позиченого і власного капіталу	min	1,60	1,24	-0,36	77,47
Показники ділової активності					
Коефіцієнт ділової активності	max	4,80	9,13	4,33	190,21
Коеф. ефектив. використання фін. ресурсів		4,00	7,61	3,61	190,22
Тривалість обігу фін. ресурсів (днів)		91,25	47,97	-43,28	52,57
Коеф. оборотн. оборотного капіталу		29,10	26,70	-2,40	91,77
Тривалість одного обороту оборотного капіталу (днів)		12,54	13,67	1,13	108,97
Коефіцієнт забезпечення власними коштами		-0,87	-0,64	0,23	73,43
Доля оборотного капіталу, %		32,99	38,10	5,11	115,49
Доля власного оборотного капіталу, %	max	-86,53	-45,27	41,26	52,31
Рентабельність власного капіталу, %	max	2,68	23,38	20,70	873,49
Рентабельність капіталу, %	max	1,03	9,75	8,72	946,80
Рентабельність продукції, %	max	0,14	1,29	1,15	951,88

Крім того, слід розглядати їх у взаємозв'язку з іншими показниками, наприклад об'ємом реалізації продукції, так як його збільшення прискорює процес перетворення оборотних фондів в грошові засоби, а зменшення відповідно сповільнює. Не можна виключати можливість впливу на показники ліквідності в кінці року шляхом більш активного стягнення дебіторської заборгованості, зниження запасів оборотних фондів, відкладення необхідних закупок. Це може привести до тимчасового підвищення показників ліквідності.

Провівши аналіз фінансового стану можна відмітити, що ФГ "Твардовський" має неліквідний баланс, бо коефіцієнти абсолютної, поточної та загальної ліквідності не досягають нормативних значень, проте у звітному році їх величини зростають (рисунок 2.2).

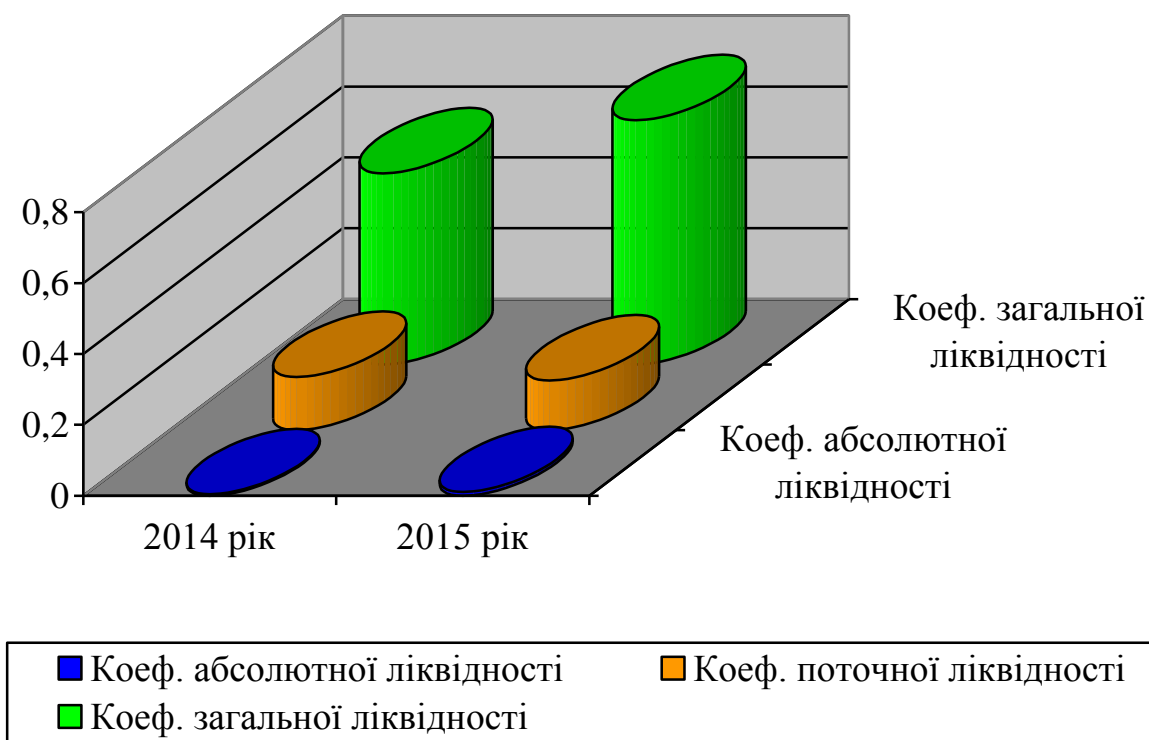

Рисунок 2.2. Показники ліквідності підприємства

Рівень показників фінансової стійкості невисокий, та в 2015 році вони значно покращуються. Так, коефіцієнт фінансової незалежності зростає на 16,1% і практично досягає нормативного значення. Також зростає коефіцієнт фінансової стабільності на 29,08% і скорочуються коефіцієнти фінансового ризику, фінансової залежності, загальної заборгованості, що в цілому позитивно характеризують наявну динаміку оздоровлення фінансового стану ФГ "Твардовський".

Показники ділової активності у 2015 році також зростають, про що свідчить значне зростання коефіцієнту ділової активності (на 90,21%), коефіцієнту ефективності використання фінансових ресурсів (на 90,22%), оборотності капіталу та всіх видів рентабельності практично у 10 разів.

РОЗДІЛ 3.

ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМКІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Шляхи покращення господарської діяльності підприємства

Аналізуючи виробничо-господарську діяльність товариства можна зробити висновок, що ФГ "Твардовський" у звітному році зумів значно наростити обсяги виробництва і реалізації послуг - більш ніж у два рази (на 107,22%). Значно підвищився валовий (на 94,99%) та чистий (на 1878,26%) прибуток (рисунок 3.1). Зросла кількість працівників, продуктивність праці підвищилась в два рази і практично в два рази знизилась трудомісткість продукції. Аналогічні перетворення відбулись із зростанням фондівіддачі основних виробничих фондів та їх активної частини.

Негативною стороною діяльності ФГ "Твардовський" є значна плінність кадрів і скорочення придатності та приросту основних засобів, а також зростання їх зносу.

Основним позитивним явищем в виробничо-господарській діяльності ФГ "Твардовський" є у 2015 році є значне зростання у звітному році прибутку - на 18,26%. Це зумовило значне зростання рентабельність продукції – на 51,88% та рентабельності виробництва – на 18,62%.

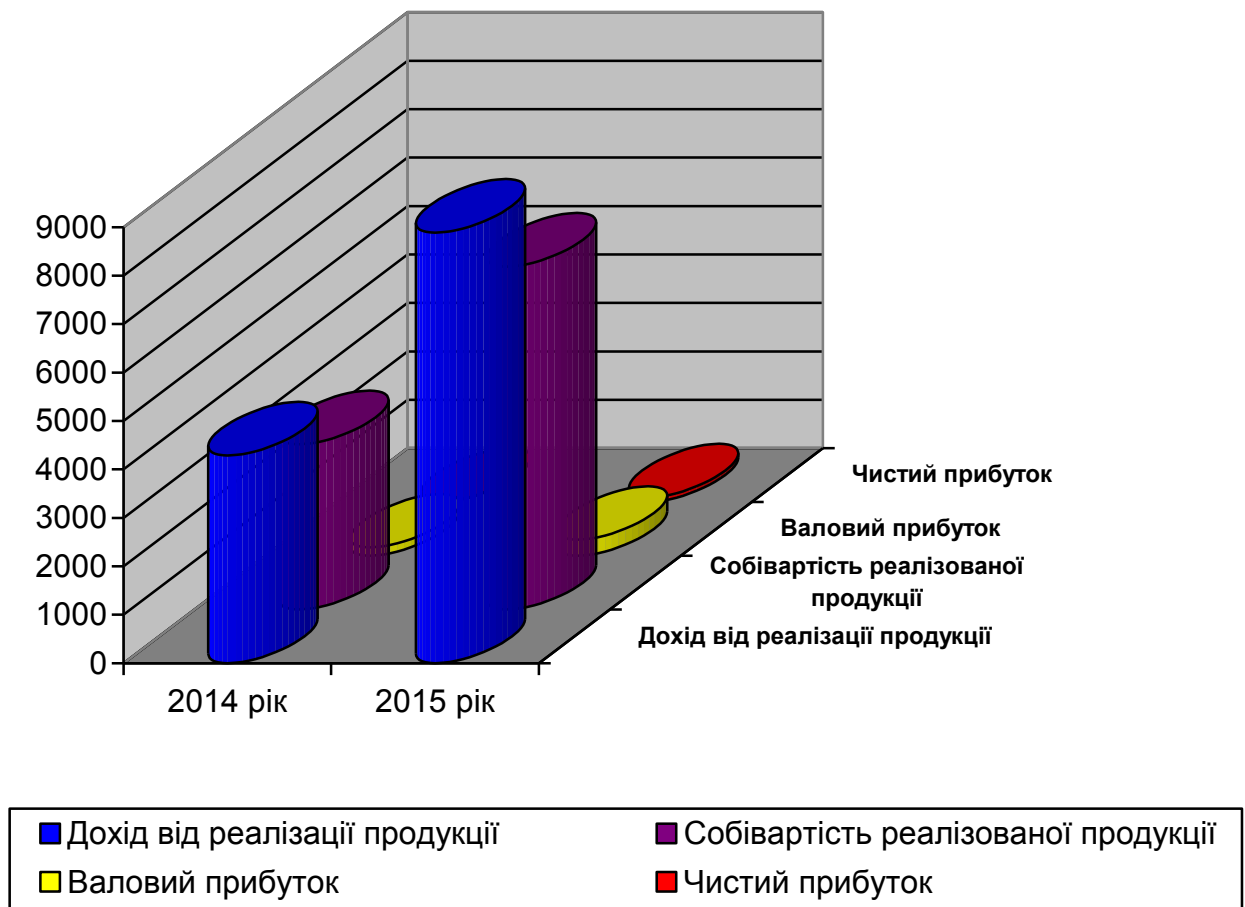

Рисунок 3.1. Основні показники виробничо-господарської діяльності

В загальному товариство у 2015 році в двічі наростив обсяги виробництва продукції і отримав пристойний прибуток, що й можна вважати за підвищення ефективності менеджменту.

Метою діяльності Товариства є отримання прибутку шляхом здійснення виробничої, комерційної, посередницької та іншої діяльності в порядку і на умовах, встановлених чинним законодавством України і статутом. Основним предметом діяльності Товариства є виробництво сільськогосподарської та заготівля сільськогосподарської продукції у населення.

Аналіз результатів господарської діяльності ФГ "Твардовський"

Показники	2014 рік	2015 рік	Відхилення	
			+/-	%
1	2	3	4	5
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	4289,30	8888,40	4599,10	207,22
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	3406,60	7079,80	3673,20	207,83
Валовий прибуток, тис. грн.	167,80	327,20	159,40	194,99
Чистий прибуток, тис. грн.	4,60	91,00	86,40	1978,26
Вартість основних фондів, тис. грн.	1469,20	1497,70	28,50	101,94
Вартість активної частини основних фондів, тис. грн.	277,80	286,40	8,60	103,10
Чисельність працівників, чол.	128,00	139,00	11,00	108,59
Фондоозброєність основними фондами, тис. грн./чол.	11,37	10,67	-0,69	93,89
Фондоозброєність активною частиною основних фондів, тис. грн./чол.	2,12	2,03	-0,09	95,72
Фондовіддача основних виробничих фондів	2,95	5,99	3,04	203,24

1	2	3	4	5
Фондовіддача активної частини основних фондів	15,80	31,51	15,7	199,36
Фондомісткість основних виробничих фондів	0,34	0,17	-0,17	49,20
Фондомісткість активної частини основних фондів	0,06	0,03	-0,03	50,16
Продуктивність праці одного працюючого, тис. грн.	2,27	4,68	2,41	206,34
Трудомісткість продукції, год./грн.	56,49	29,73	-26,76	52,63
Рентабельність виробництва, %	0,00	0,05	0,05	1940,62
Рентабельність продукції, %	0,14	1,29	1,15	951,88

За останній рік чисельність працівників підприємства зросла, а це є позитивним моментом в його роботі. Коефіцієнт обороту щодо прийому становив у звітному році 0,49, що є дуже високим показником і у порівнянні з попереднім роком він виріс на 45,62%, коефіцієнти обороту щодо вибуття та плинності кадрів становили у звітному році 0,42 і зросли на 55,23%, а коефіцієнт загального обігу кадрів у 2015 році становив 0,91 і виріс в порівнянні з 2014 роком на 49,94%. Така значна плинність кадрів вказує на небажання працівників працювати на даному заводі і низьким рівнем мотивації. У 2015 році величина відпрацьованого часу на молокозаводі зросла на 9,06%, і також зросла середня кількість днів роботи 1-го робітника

на 0,43%. Як видно з підрахунків, середня кількість годин роботи, що припадає на одного працівника, є досить значною і можна зробити висновок, що працівники підприємства практично постійно знаходяться на робочих місцях і працюють. Проте це ще не свідчить про високу продуктивність праці у ФГ "Твардовський" є. Продуктивність праці в середньому зросла у звітному році на 90,82%, що позитивно характеризує діяльність працівників і підприємства загалом. Відповідно до зростання продуктивності праці проходило у звітному році значне зниження трудомісткості продукції. Вона становить у порівнянні з 2014 роком лише 52,63%. Результати цих досліджень вказують на те, що у 2014 році працівники підприємства часто простоювали на робочих місцях і у фонді робочого часу частка непродуктивного часу і часу простою була дуже значною і навіть переважала частку продуктивного часу. Особливо це добре видно, якщо порівняти зростання у 2015 році величини відпрацьованого часу на підприємстві на 9,06% до зростання продуктивності праці на 52,63%.

Позитивними факторами руху основних засобів є зростання коефіцієнту оновлення - на 2,23%, та 0 ставка коефіцієнту вибуття. Проте негативним фактором є скорочення придатності та приросту основних засобів, а також зростання їх зносу. Фондовіддача основних фондів та їх активної частини зростає в 2 рази, а це характеризує значне покращення використання виробничих потужностей ФГ "Твардовський" у звітному році і підтверджує зростання продуктивності праці, яке ми спостерігали у розрахунках попереднього розділу. Проте у звітному році скорочується фондоозброєність, що вказує на недостатність оновлення основних фондів. Загалом показники фондоозброєності основними фондами і технічної озброєності праці є нижчими ніж середні по галузі, що вказує на низький

рівень технічного забезпечення підприємства і використання ним морально та фізично зношеного обладнання.

Загалом аналізуючи виробничо-господарську діяльність підприємства можна зробити висновок, що ФГ "Твардовський" у звітному році зумів значно підвищитися валовий (на 64,99%) та чистий (на 18,26%) прибуток. Це зумовило значне зростання рентабельність – на 51,88%. В загальному у 2008 році в двічі наростив обсяги виробництва і отримав пристойний прибуток, що й можна вважати за ефективне ведення виробничо-господарської діяльності.

3.2. Оцінка забезпечення основними виробничими фондами підприємства

В умовах ринкової системи господарювання діапазон використання основними виробничими фондами надзвичайно великий. Тому, кожне підприємство повинно прагнути до їх оптимального використання. Це в свою чергу, передбачає необхідність застосування певних форм і методів в організації їх внутрішніх взаємозв'язків і використання. Такою формою є вдосконалення виробничої і господарської діяльності підприємства. Досвід багатьох процвітаючих компаній промислово розвинутих країн показує, що в умовах ринку з його жорсткою конкуренцією вдосконалення господарсько-виробничої діяльності є найважливішою якщо не головною умовою виживання, економічного росту і процвітання підприємства.

Типова система технічного обслуговування та ремонту обладнання базується на плануванні і не може бути здійснена без планування:

- завантаження обладнання, тобто встановлення режиму роботи (змінності) кожного верстату (машини) і використання календарного і ефективного фонду часу роботи, обумовлених виробничою програмою підприємства;

- обсягу робіт по технічному обслуговуванню та ремонту обладнання і розподіл їх між виконавцями (ЦРБ, КРБ, РМЦ, СРЗ та ін);

- прост оїв обладнання в зв'язку з ремонтом і технічним обслуговуванням;

- трудомісткості запланованого обсягу робіт;

- чисельності робітників, необхідних для виконання запланованого обсягу робіт;

– потреби в матеріалах для виконання запланованих обсягів робіт і їх запасів для своєчасної підготовки ремонтів;

– потреби в запасних частинах (включаючи комплектуючі вироби) для виконання запланованого обсягу робіт і їх залишків на складах;

– витрат коштів, пов'язаних з виконанням запланованих обсягів робіт.

Планування технічного обслуговування та ремонту неможливе без достовірних відомостей про кількість, склад, ремонтні особливості і використання обладнання як об'єкту планування.

Ведення обліку кількості і вартості обладнання є функцією бухгалтерії.

Якщо на підприємстві діє автоматизована система управління технічним обслуговуванням та ремонтом обладнання (АСУТОРО), яка є підсистемою управління підприємством (АСУП), то на службу головного механіка покладається заповнення технічних реквізитів в первинних документах надходження, переміщення і вибуття обладнання.

Відомість наявності і розподілу по цехах обладнання з усіма даними, необхідними для планування робіт по технічному обслуговуванню та ремонту, служба головного механіка отримує від обчислювального центру в терміни, що встановлює АСУТОРО.

Якщо ж облік наявності і переміщення обладнання не автоматизований, то одночасно з оформленням первинних документів працівник групи обліку БПА відділу головного механіка вносить необхідні дані в інвентарні книги або картотеку та в формуляр, який заводиться на кожний верстат (машину).

Крім відомостей, що характеризують ремонтні особливості кожного автомобіля (машини), для визначення необхідного йому технічного обслуговування та ремонту необхідно мати дані про його технічний стан. Частково про це може свідчити кілометраж, фактично відпрацьований з

моменту введення його в експлуатацію, або від останнього капітального, середнього чи поточного ремонту, що складає тільки частину (і нерідко невелику) календарного часу експлуатації обладнання.

Календарна тривалість зміни для обладнання, яке працює в ремонтному цех (Т_{зм}) становить для більшості підприємств 8 год. і складається з оперативного часу роботи обладнання (Т_{ро}); підготовчо-заключного часу (Т_{пз}); часу простою для підтримки або відновлення працездатності (Т_{пв}); часу простою з організаційно-технічних причин (Т_{по}).

$$T_{зм} = T_{ро} + T_{пз} + T_{пв} + T_{по} \text{ (хв)} \quad (3.1)$$

В склад Т_{по} входить час:

– відсутності оператора (робітника), роботи, заготовок, креслення (або вияснення незрозумілостей у ньому), майстра, налагоджувальника, контролера відділу технічного контролю, електроенергії, інструментів, крана і т.п.;

– заміни інструментів,

– передачі зміни, підготовки і прибирання робочого місця;

– наднормованого відпочинку і відлучення оператора з робочого місця;

– прибирання робочого місця (при непрацюючому обладнанні).

До складу Т_{пв} входить час на всі види планового і непланового технічного обслуговування та ремонту, пов'язаного з зупинкою роботи обладнання, ким би вони не виконувались (робітниками, службою головного механіка, оператором, налагоджувальником та іншими).

До складу Т_{пз} входить час на:

- отримання і ознайомлення з кресленням і технологією;
- налагодження верстату з наступним підналагодженням;
- настроювання верстату на режими різання;
- встановлення і зняття інструменту та пристосування з верстату;
- здавання партії виготовлених деталей контролеру відділу технічного контролю.

До складу T_{po} металорізальних верстатів входить:

- машинний час, тобто час безпосередньої обробки заготовки (різанням);
- допоміжний час, що включає час підведення інструменту до заготовки і відведення у вихідний стан, закріплення і розкріплення та знімання з верстату обробленої деталі, вимірювання деталі під час обробки і нормований відпочинок робітника.

Структура оперативного часу роботи (T_{po}) деревообробного, ковальсько-пресового і ливарного обладнання співпадає з T_{no} металорізальних верстатів за виключенням допоміжного часу на підведення і відведення інструменту. У деяких ливарних машинах до складу допоміжного часу замість закріплення і зняття деталі входить операція завантаження і розвантаження машини.

Точно визначити T_{po} важко, однак для більшості верстатів і машин T_{po} мало відрізняється від часу роботи електродвигунів ($T_{рд}$), тобто часу споживання силової електроенергії, облік якої достатньо простий. В ряді верстатів і машин завантаження і розвантаження їх проводиться при виключеному електродвигуні і в цей час не спрацьовуються механізми цих верстатів (машин). Отже, для них час роботи електродвигунів дещо менший.

Тому в якості фактично відпрацьованого обладнанням часу T_{po} в типовій системі технічного обслуговування та ремонту приймається для машин з електроприводом час споживання електроенергії (в годинах). Для машин з пневмоприводом і з ручним приводом приймають $T_{pe} \ll T_{po}$.

Попереднє планування терміну ремонту і технічного обслуговування парку обладнання підприємства для розрахунку необхідної чисельності ремонтних робіт, складання заявок на матеріали і визначення суми витрат на підтримання і відновлення працездатності обладнання можна проводити згідно даних про фактично відпрацьований час.

Виведення окремих верстатів і машин в капітальний ремонт незалежно від запланованої тривалості ремонтного циклу слід здійснювати тільки по їх дійсному технічному стані (по критерію продуктивності для машин і точності продукції при заданій продуктивності – для верстатів).

Використання для планування ремонту і технічного обслуговування даних про календарний час роботи обладнання приводить до різкого підвищення трудомісткості, матеріаломісткості і грошових витрат порівняно з дійсно необхідними і наносить матеріальні збитки підприємству.

Тому невідкладним завданням механіків машинобудівного підприємства є організація обліку фактично відпрацьованого обладнанням оперативного часу, для якого Типовою системою технічного обслуговування та ремонту передбачені необхідні норми.

Облік фактичного T_{po} може бути організований різними способами:

– по даних, які щомісяця збираються відділом праці та зарплати про число годин, фактично відпрацьованих робітниками (по цехах), і числу нормованих годин в закритих ними за місяць нарядах;

– по змінних рапортах майстрів про число годин, відпрацьованих кожною одиницею обладнання;

– по показах лічильників часу роботи або споживання електроенергії, які встановлюються на верстатах і машинах.

Найбільш досконалим є облік роботи обладнання по лічильнику часу, який включається в електричну схему живлення його електродвигунів. Покази лічильника не вимагають додаткових математичних розрахунків. Працівники групи обліку БПА відділу головного механіка щомісячно заносять їх у відомість показів лічильників, а з неї розносять у відомості обліку часу роботи обладнання, що є розділами формулярів верстатів і машин.

При забезпеченні обладнання лічильниками споживання електроенергії можуть бути отримані дані, які більш точно відображають зміну його технічного стану. Але покази лічильника споживання енергії мають потребу в таруванні шляхом паралельного підключення лічильника часу на 25-30 годин фактичної роботи кожного введеного в експлуатацію верстату або такого, що пройшов капітальний ремонт. А далі, при занесенні в формуляри показів лічильників споживання електроенергії, необхідно переводити їх в години оперативного часу роботи обладнання шляхом поділу на коефіцієнт відношення споживання електроенергії (кВт год.) до часу роботи (в годинах), визначеного при таруванні.

Збільшення витрат часу працівників служби головного механіка - недолік цього методу, який частково покривається тим, що дозволяє раціонально організувати технічне обслуговування та ремонт електродвигунів з врахуванням коефіцієнту попиту.

При наявності АСУТОРО витрати часу апарату служби головного механіка зменшуються в два рази.

Облік фактично відпрацьованого часу по рапортах майстрів не може претендувати на високу точність, тому що майстри не враховують простої обладнання до часу зміни ($T_{зм}$), як правило, по пам'яті, і, звичайно, схильні дещо занижувати простої по організаційно-технічних причинах, а підготовчо-заклучний час відносити до часу роботи обладнання. Механіки цехів зобов'язані періодично інструктувати майстрів і перевіряти кожний змінний рапорт. Використання рапортів може бути рекомендовано лише тимчасово, до встановлення на обладнанні лічильників часу або споживання електроенергії.

Облік фактично відпрацьованого обладнанням часу по даних, які збирає відділ праці та заробітної плати, найменш точний, оскільки дозволяє визначити сумарний час, відпрацьований всіма верстатами і машинами, на яких працюють робітники цеху або верстатники цехової ремонтної бази, а не час роботи окремих верстатів (машин).

Проте навіть наближене визначення фактично відпрацьованого обладнанням часу дозволяє значно уточнити термін виконання окремих операцій технічного обслуговування та ремонту.

Перевагою цього методу визначення фактично відпрацьованого обладнанням часу є наявність на більшості підприємств необхідних для цього вихідних даних. Інструкція по обробці даних розроблена експериментальним науково-дослідним інститутом металорізальних верстатів, що дозволяє без особливих труднощів використовувати його.

Визначення обсягів робіт по технічному обслуговуванню та ремонту обладнання повинно проводитися на основі даних про завантаження

обладнання виконанням виробничої програми на плановий період часу (наприклад, на рік).

За шість місяців до початку планового року по всій номенклатурі обладнання, яке планується в ремонт на спеціалізований ремонтний завод, проводять розрахунки потреби в капітальному ремонті. При цьому обладнання, яке передбачають використати в плановому році, приймають за даними обліку фактично відпрацьованого часу за минулий рік. Відомість капітальних ремонтів, які належить виконати спеціалізованим ремонтним заводом, погоджують з виконавцем і складають з ним договір, що є основою для вилучення цих ремонтів з річних планів відповідних цехів в окремий план. В листопаді - грудні уточнюють терміни капітального ремонту по кожному верстату (машині) і погоджують їх зі спеціалізованим ремонтним заводом.

Річний план-графік ремонту обладнання по основних і допоміжних цехах підприємства складають в листопаді - грудні на наступний рік.

Все обладнання, яке за даними відділу головного механіка не буде використане для виконання виробничої програми планового Року, законсервовується на протязі 1 кварталу з повторенням через 6 місяців. В плані ремонту навпроти назв таких верстатів і машин пишуть "Консервація", а терміни її виконання вказують у плані технічного обслуговування, роблячи помітку у відповідному місяці M_k .

Обсяг робіт по технічному обслуговуванню та ремонту обладнання ремонтно-механічними цехами і цеховими (корпусними) ремонтними базами визначають після розрахунку верстатомісткості річної програми ремонтів і технічного обслуговування по основних та допоміжних цехах підприємств і

річної програми інших робіт ремонтно-механічних цехів I цехових (корпусних) ремонтних баз.

Обсяг ремонтних робіт на плановий рік визначається в фізичних одиницях. Для порівняння обсягів робіт, що виконуються при ремонті різних верстатів і машин, обсягів робіт окремих цехів чи підприємств, а також для співставлення обсягів робіт цеху чи підприємства за декілька років або інших проміжків часу необхідна одиниця, яка була б мірилом фізичного обсягу робіт, що здійснюються при ремонті. Ця одиниця повинна бути стабільною, незмінною в часі при зміні організаційно-технічних умов виконання ремонту. Вона називається стабільною одиницею ремонтоскладності або одиницею ремонтоскладності - г. Однак слід мати на увазі, що термін "Одиниця ремонтоскладності" означає стабільну одиницю, що відповідає певним незмінним умовам. В протилежному випадку співставлення обсягів робіт, виражених в одиницях ремонтоскладності, неможливе.

Одиниця ремонтоскладності механічної частини r_m - це ремонтоскладність деякої умовної машини, трудомісткість капітального ремонту механічної частини якої, що відповідає по обсягу і якості вимогам ТУ на ремонт, рівна 50-ти годинам в незмінних організаційно-технічних умовах середнього ремонтного цеху машинобудівного підприємства.

Одиниця ремонтоскладності електричної частини r_e - це ремонтоскладність деякої умовної машини, трудомісткість капітального ремонту електричної частини якої, що відповідає по обсягу і якості вимогам ТУ на ремонт, дорівнює 12,5 годин в тих же умовах, що і r_m .

Обсяг робіт, який належить виконати при капітальному ремонті механічної та електричної частин будь-якого верстату (машини) в незмінних умовах і який може бути оцінений числом одиниць ремонтоскладності, що

залежить тільки від його конструктивних та технологічних особливостей, називається стабільною ремонтоскладністю даного верстату (машини) і позначається відповідно E_M і K_e .

Для підприємств, які експлуатують більше 200 одиниць обладнання, визначення дати виконання кожної операції технічного обслуговування для кожної одиниці обладнання у відповідності з вказівками пп. 6 і 7 є надто трудомістким. Тому надалі до впровадження на тих підприємствах АСУТОРО в план-графіках технічного обслуговування дати виконання окремих операцій не обумовлюють, обмежуючись внесенням в план-графік даних про ремонтоскладність K_M і K_e , тривалість ремонтного циклу ($T_{цр}$), міжремонтного та міжопераційного періодів кожної моделі обладнання.

В ході виконання річного плану можуть виникати причини, які приводять до необхідності зміни попередньо встановлених термінів зупинки на ремонт і закінчення ремонтів окремих верстатів і машин.

Такими причинами можуть бути:

- невідповідність фактичного часу роботи обладнання запланованому;
- невідповідність фактично оброблюваного матеріалу до прийнятого по річному плану (тільки для металорізальних верстатів);
- невідповідність зміни технічного стану фактично відпрацьованому обладнанням часу;
- невідповідність реальної чисельності ремонтників потребі, визначеній по річному плану;
- виконання не передбачених планами аварійних робіт в обсягах понад запланований резерв;

– зривів термінів закупівлі запасних частин спеціалізованого виготовлення та інше

Тому необхідне оперативне уточнення річного плану, яке проводиться шляхом складання місячних планів, в яких повинно бути відображено:

– доцільність зміни термінів виводу в ремонт окремих верстатів і машин за даними обліку фактично відпрацьованого часу;

– доцільність заміни одних видів ремонту іншими за даними діагностичної перевірки технічного стану обладнання;

– перенесення термінів ремонту через непередбачені ситуації, перерозподіл ремонту між цеховими (корпусними) ремонтними базами окремих цехів і ремонтно-механічним цехом та заміна одних ремонтних робіт (і робіт по виготовленню деталей) іншими

Бюро планування і аналізу складає місячні плани ремонту в тих же обсягах, що і річний план за п'ять - сім днів до початку кожного місяця.

Річний план-графік технічного обслуговування вимагає коректування в зв'язку з невідповідністю фактичного часу роботи обладнання запланованому. Тому виникає необхідність складання місячних планів технічного обслуговування для визначення уточненого обсягу робіт на місяць і необхідної кількості робітників для технічного обслуговування.

При зміні завантаження обладнання, виконання окремих операцій технічного обслуговування повинно проводитись через те ж число годин його фактичної роботи, яке було визначено в річному план-графіку.

При зміні оброблюваного на металорізальних верстатах матеріалу виконують перерахунок тривалості циклу технічного обслуговування і міжопераційних періодів по всіх операціях.

Раціональна організація ремонту і технічного обслуговування вимагає уточнення термінів виконання всіх робіт, передбачених Типовою системою. Власне це уточнення є передумовою скорочення витрат на функціонування обладнання і втрат основного виробництва. Однак воно неможливе без ускладнення планування. Скоротити трудомісткість виконання уточнених планових розрахунків, зберігаючи забезпечуваний ними економічний ефект можна тільки на основі їх автоматизації. Тому використання АСУТОРО, комп'ютерної техніки стає однією з найважливіших умов практичного планування і використання Типової системи технічного обслуговування і ремонту обладнання.

Після визначення річних обсягів ремонтних робіт, необхідних для підтримання і відновлення працездатності обладнання та розподілу їх по місяцях слід перевірити рівномірність щомісячного завантаження ремонтників і обладнання ремонтної служби.

Для цього необхідно розрахувати трудомісткість всіх робіт в організаційно-технічних умовах планового року. Іншими словами, в плані повинно бути враховано зміну в плановому році трудомісткості ремонту, забезпечену всією попередньою роботою служби головного механіка, направленою на підвищення рівня механізації ремонтних робіт, опанування прогресивних технологічних процесів ремонту, забезпечення його спеціальними ремонтними пристосуваннями, зміцнення деталей обладнання при попередніх ремонтах і т.д.

Зниження трудомісткості ремонту різних видів і моделей обладнання відбувається нерівномірно.

Чим більше встановлено на підприємстві верстатів і машин однієї моделі і чим менша тривалість ремонтного циклу, тим швидше може бути

знижена трудомісткість ремонту, через те, що робітники набувають навиків розбирання, складання і регулювання та створюються передумови для виготовлення спеціального оснащення і розроблення технологічного процесу ремонту.

Якщо підприємство має одну машину деякої моделі з тривалим ремонтним циклом, то забезпечити зниження трудомісткості її другого капітального ремонту порівняно з першим достатньо важко. Тому неможна планувати зниження трудомісткості ремонту обладнання на наступний рік шляхом зменшення трудомісткості ремонту $1r_m$ ($1r_e$) і розповсюджувати його на всі моделі обладнання. При такому методі необґрунтоване знижується трудомісткість ремонту унікального обладнання та обладнання, яке рідко використовується, і завищується трудомісткість ремонту розповсюджених моделей, опанованих робітниками.

Необхідно приймати рішення про те, щоб для кожної моделі обладнання, яка підлягає ремонту, була можливість зниження трудомісткості, з врахуванням конкретних заходів, що забезпечують підвищення продуктивності праці ремонтних робітників (впровадження ремонтних пристосувань, механізація робіт, вдосконалення технологічних процесів).

Технологічне бюро відділу головного механіка завчасно готує прийняття цих рішень. Кожний раз при розробці і впровадженні технологічного процесу ремонту, відновлення або зміцнення деталі, при опануванні ремонтних пристосувань або після навчання групи робітників для засвоєння прогресивних методів ремонту, прийомів виконання роботи в формуляри відповідних верстатів і машин вносять оцінку очікуваного скорочення трудомісткості ремонту в годинах і наростаючий підсумок оцінок. Попередні оцінки уточнюють (хронометражем, розрахунками, за міркуваннями експертів і т.п.) і на цій основі перед складанням річного плану

приймають рішення про коректування трудомісткості ремонту окремих моделей машин і верстатів, доводять його до відома ремонтників, пояснюючи чим забезпечується зниження трудомісткості, і передають у відділ праці і заробітної плати для виконання встановлених процедур затвердження досягнутих норм трудомісткості.

Розрахунки трудомісткості робіт, які плануються на рік роботи, і потреби чисельності робітників виконують, складаючи план по праці.

План по праці складають для:

- визначення сумарної трудомісткості виконання запланованих на рік робіт з розподілом її по видах робіт і обладнання;

- визначення необхідної чисельності робітників з розподілом по видах робіт і обладнання, професіях та розрядах;

- визначення необхідного фонду прямої заробітної плати робітника по видах робіт і обладнання, виходячи з годинних тарифних ставок;

- розрахунку фонду матеріального заохочення;

- визначення чисельності допоміжних робітників РМЦ;

- розрахунку середньої місячної оплати робітників ремонтно-механічних цехів і цехових (корпусних) ремонтних баз і, якщо є така необхідність, прийняття заходів для її врегулювання, що запобігає зниженню продуктивності праці.

До норм часу, що даються на планове технічне обслуговування обладнання, необхідно використовувати такі поправочні коефіцієнти:

- при обслуговуванні обладнання в різних цехах табличну норму часу множать на 1,10;

– при обслуговуванні обладнання, що відпрацювало від двох до чотирьох ремонтних циклів, табличну норму часу множать на 1,05;

– при обслуговуванні обладнання, що відпрацювало більше чотирьох ремонтних циклів, табличну норму часу множать на 1,10.

Технічним обслуговуванням недіючого обладнання є його консервація, що виконується слюсарями і мастильниками. Норма часу на консервацію - 0,2 год/1г_м. Норма часу на розконсервування обладнання рівна нормі часу на консервацію.

Тривалість простою обладнання в ремонті залежить від виду ремонту, ремонтоскладності обладнання, чисельності ремонтної бригади, технології ремонту і організаційно-технічних умов виконання ремонтних робіт.

Ремонт технологічного обладнання в неавтоматизованому виробництві організовують в одну або в дві зміни в залежності від того, наскільки лімітує виробництво простій даної одиниці обладнання. Ремонт автоматичних ліній проводять в дві або три зміни.

Простої обладнання рахують з моменту зупинки обладнання на ремонт до моменту приймання його з ремонту контролером відділу технічного контролю по відповідному акту.

Експлуатаційні випробування після ремонту до часу простою не зараховуються, якщо верстат (машина) в процесі випробування працював нормально.

Простої на ремонт електротехнічного обладнання для проведення поточних і капітальних ремонтів не плануються, так як вони повинні проводитись одночасно з механічним обладнанням.

Значну частину операцій планового технічного обслуговування обладнання в неавтоматизованому виробництві щозмінний огляд,

періодичний (частковий) огляд, поповнення і заміну мастил, чистку електричних і електронних частин обладнання та регулювання механізмів - здійснюють без простоїв - в неробочі дні (зміни) та святкові дні. Однак повні планові огляди (включаючи огляди перед капітальним ремонтом) повинні виконуватись в першій зміні і тому викликають простої обладнання.

При промиванні вимагається присутність контролера відділу головного механіка, при перевірках на технологічну точність - присутність контролера відділу технічного контролю. Випробування електричної частини обладнання нерідко пов'язані з присутністю представника Держенергонагляду. Тому всі ці операції повинні виконуватись, як правило, в першій зміні.

Всі види технічного обслуговування автоматичних ліній необхідно організовувати в неробочий час, без простоїв, які на ці операції не планують.

Щоб виявити наявність необхідного обсягу роботи для розрахованої чисельності ремонтної бригади, складають сітковий графік ремонту. Якщо обсяг робіт не дозволяє використати розрахункову чисельність робітників, то їх коректують в сторону збільшення змінності роботи.

Планування потреби в матеріалах для ремонту і технічного обслуговування

Після визначення обсягу робіт по технічному обслуговуванню та ремонту обладнання на запланований рік і необхідної для їх виконання чисельності робітників, слід розрахувати потребу в металі, інших основних матеріалах, комплектуючих виробах і допоміжних матеріалах.

Для цього використовують наступні вихідні дані річних план-графіків ремонту технологічного обладнання і електродвигунів:

– сумарну ремонтоскладність механічної частини $\Sigma(K_M)_k$ верстатів і машин, для яких запланований капітальний ремонт їх електроапаратури і окремо електродвигунів $\Sigma(K_a)_k$ і $\Sigma(K_d)_k$;

– сумарну ремонтоскладність механічної $\Sigma(K_M)_c$, $\Sigma(K_M)_п$ і електричної частин верстатів і машин, для яких заплановані середній та поточний ремонти їх електроапаратури і проводів, і окремо електродвигунів $\Sigma(K_a)_п$ і $\Sigma(K_d)_п$;

– кількість верстатів і машин, які будуть знаходитись в експлуатації в плановому році.

Норми витрат матеріалів і комплектуючих виробів на технічне обслуговування та ремонт верстатів і машин розроблені окремо на механічну, електричну і електронну частини (пристрої ЧПК).

Для матеріалів, які найчастіше використовуються при ремонті механічної, електричної і електронної частин, наведені норми витрат на капітальний ремонт $1r_m$, $1r_e$ і на 1000 годин оперативного часу роботи одного пристрою ЧПК. По матеріалах для змащування, протирання і промивання, які найчастіше використовуються при експлуатації машин, наведені норми витрат на 1000 годин оперативного часу роботи обладнання $1r_m$, $1r_e$ і одного пристрою ЧПК.

Норми витрат матеріалів на капітальний ремонт встановлені для двохвидової структури ремонтного циклу.

Для визначення витрат на поточний ремонт приведені поправочні коефіцієнти ($K_п$ і K_0).

Для трьохвимої структури ремонтного циклу наведені поправочні коефіцієнти матеріаломісткості капітального, середнього і поточного ремонтів та технічного обслуговування (K_k , K_c , K_n , K_0).

Норми витрат металу диференційовані по категоріях і технологічних групах верстатів і машин.

Рекомендується підприємствам для наявного парку розраховувати середньозважену масу верстатів (машин), яким на протязі року буде необхідний капітальний ремонт.

Норми витрат металу на капітальний ремонт, що відповідають середньозваженій масі, слід вписувати в пусу графу з правої сторони відповідних таблиць.

3.3. Економічне обґрунтування ефективності оновлення основних виробничих фондів підприємства

На основі проведеного аналізу зношення основних засобів, який наближається до критичної межі та вимагає негайного прийняття кардинальних рішень нами було запропоновано оновити основні засоби шляхом їх модернізації. Для реалізації даних намірів було вибрано ремонтний цех. Наш вибір зупинився на даному підрозділі у зв'язку з тим що в ньому відбувається найбільша кількість ремонтних операцій та знаходиться найбільш зношене устаткування.

У даному розділі визначаються розміри основних виробничих фондів (капітальних вкладень), розраховується собівартість об'єкту, показники ефективності використання основних виробничих фондів, продуктивність праці, річна економія витрат майстерні і строк окупності капітальних вкладень.

Визначення розміру основних виробничих фондів (капіталовкладень).

При оновленні ремонтної майстерні у ФГ "Твардовський" розрахунок капітальних вкладів, необхідних для модернізації ремонтних підприємств здійснюється за формулою:

$$C_{o.ф.} = C_{б\text{уд}} + C_{o\text{бл}} + C_{i\text{нс}} , \quad (3.1)$$

де $C_{б\text{уд}}$; $C_{o\text{бл}}$ – витрати на будівельно-монтажні роботи, а також на придбання обладнання відповідно, грн.

C_{inc} – витрати на придбання інструменту вартістю більше 50 грн. без обмеження строку служби.

Складові частини обсягу капітальних вкладень складаються з питомих нормативних показників, віднесених до 1 м² загальної корисної площі підприємства, тобто:

$$C_{\text{буд}} = C'_{\text{буд}} \times F_n, \quad (3.2)$$

$$C_{\text{обл}} = C'_{\text{обл}} \times F_n, \quad (3.2)$$

$$C_{inc} = C'_{inc} \times F_n, \quad (3.4)$$

де $C'_{\text{буд}}$; $C'_{\text{обл}}$; C'_{inc} – питома середня вартість будівельно-монтажних робіт, обладнання, інструменту, віднесена до 1 м² загальної корисної площі, грн./ м²;

F_n – загальна корисна площа майстерні, включаючи робочі, підсобні, складські, і допоміжні приміщення, 972 м².

Питома вартість залежить від призначення ремонтного підприємства і приймається з нормативних даних.

Для майстерні господарства приймаються: $C'_{\text{буд}} = 105 \text{ грн./м}^2$;

$$C'_{\text{обл}} = 22,5 \text{ грн./м}^2; \quad C'_{inc} = 7,5 \text{ грн./м}^2.$$

$$C_{\text{буд}} = 105 \cdot 972 = 102060 \text{ грн.}$$

$$C_{обл} = 22,5 \cdot 972 = 21870 \text{ грн.}$$

$$C_{інс} = 7,5 \cdot 972 = 7290 \text{ грн.}$$

$$C_{о.ф.} = 102060 + 21870 + 7290 = 131220 \text{ грн.}$$

Розрахунок собівартості ремонтovanого об'єкту

Для майстерні господарства, що ремонтує обладнання розраховується так звана цехова собівартість, яка враховує тільки напрямні та загальновиробничі накладні витрати.

Загальногосподарські і позавиробничі накладні витрати не рахуються, так як вони входять в собівартість основної продукції господарства (зерна, м'яса, молока та інше).

Цехова собівартість ремонту розраховується за формулою:

$$C_n = C_{вир} + C_{зч} + C_{рм} + C_{кооп} + C_{заг.вир.}; \quad (3.5)$$

де $C_{вир}$ – заробітна платня робітників, зайнятих на ремонті об'єкту з нарахуваннями, грн.;

$C_{зч}$; $C_{рм}$ – витрати, відповідно на купівлю запасних частин і ремонтних матеріалів, грн.;

$C_{кооп}$ – витрати на оплату виробів (вузлів, агрегатів), які надходять у порядку кооперації, грн.;

$C_{заг.вир.}$ – вартість загальновиробничих накладних витрат, грн..

$$C_{вир} = C_{о.вир.} + C_{д} + C_{соц}, \quad (3.6)$$

де $C_{o.vip}$ – основна заробітна платня робітників, зайнятих на ремонті об'єкту, грн.;

C_d – додаткова заробітна платня, віднесена до одного об'єкту, грн.;

$C_{соц}$ – відрахування на соціальне страхування, грн.

Оскільки в майстернях господарств ремонтується різноманітний парк машин, до того ж здійснюються різні види ремонтів і ТО, рекомендується визначити собівартість одного наведеного, або умовного ремонту. Розраховуючи інші техніко-економічні показники, що характеризують виробничу діяльність майстерні, продукція підприємства виявляється також в наведених або умовних ремонтах.

Основна заробітна платня робітників, зайнятих на ремонті об'єкту визначається за формулою:

$$C_{o.vip} = 0,01 \cdot t_H \cdot C_{год} \cdot K_t, \quad (3.7)$$

де t_H – норми часу, чисельно рівні трудомісткості ремонту машини-представника, 2178,год.;

$C_{год}$ – годинна тарифна ставка, що визначається по середнім розрядам робітників, коп.;

K_t – коефіцієнт, що враховує додаткову платню до основної заробітної плати за понаднормову та іншу роботу, $K_t = 1,025 \dots 1,03$.

Середній розряд робіт, щодо ремонту машин в майстернях господарства орієнтовано можна приймати рівним $P_{cp} = 3,2$.

Погодинна тарифна ставка визначається за середнім розрядом робіт шляхом інтерполяції годинних тарифних ставок двох суміжних розрядів. Так годинна тарифна ставка розряду визначається з формули:

$$C_{\text{год.3,2}} = \frac{(C_{\text{год4}} - C_{\text{год3}}) \cdot 2}{10} + C_{\text{год3}}, \quad (3.8)$$

де $C_{\text{год4}}$; $C_{\text{год3}}$; $C_{\text{год3,2}}$ – годинна ставка 3 – го, 4 – го, 3,2 – го розрядів відповідно, коп.; $C_{\text{год4}} = 5,38$; $C_{\text{год3}} = 4,77$.

$$C_{\text{год.3,2}} = \frac{(5,38 - 4,77) \cdot 2}{10} + 4,77 = 4,892.$$

$$C_{\text{о.вир}} = 0,01 \cdot 2178 \cdot 4,892 \cdot 1,0275 = 109,47.$$

Додаткова заробітна платня приймається в процентах від основної, тобто:

$$C_{\text{д.зн}} = \frac{R_{\text{д}} \cdot C_{\text{о.вир}}}{100}, \quad (3.9)$$

де $R_{\text{д}}$ – процент нарахувань на додаткову платню, $R_{\text{д}} = 7...10$ %.

$$C_{\text{д.зн}} = \frac{8 \cdot 109,47}{100} = 8,75.$$

Відрахування на соціальне страхування визначається за формулою:

$$C_{\text{соц}} = \frac{R_{\text{соц}} \cdot (C_{\text{о.вир}} + C_{\text{д.зн}})}{100}, \quad (3.10)$$

де $R_{\text{соц}}$ – процент нарахувань з соціального страхування, $R_{\text{соц}} = 4,4$ %.

$$C_{\text{соц}} = \frac{4,4 \cdot (109,47 + 8,75)}{100} = 5,2 .$$

$$C_{\text{вир}} = 5,2 + 109,47 + 1,1 = 115,77$$

Визначають витрати на запасні частини і ремонтні матеріали (C_{pm} , $C_{зч}$) можна скористатися додатками, до того ж необхідно врахувати, що вартість запасних частин і матеріалів при поточному ремонті складає приблизно 50...70 % їх вартості при капітальному ремонті.

Вартість загальновиробничих витрат визначається за формулою:

$$C_{\text{заг.вир}} = \frac{R_{\text{з.вир}} \cdot C_{\text{о.вир}}}{100}, \quad (3.11)$$

де $R_{\text{з.виз}}$ – процент загальновиробничих накладних витрат, $R_{\text{з.виз}} = 19\%$ від загальних капітальних вкладень.

$$C_{\text{заг.вир}} = \frac{0,19 \cdot 131220 \cdot 109,47}{100} = 27298,8,$$

$$C_n = 115,77 + 35,1 + 12,2 + 27298,8 = 27455,9 \text{ грн.}$$

Річна економія (прибуток) внаслідок зниження собівартості ремонту виробів:

$$E_p = (C_1 + C_2) \cdot N_{np}, \quad (3.12)$$

де C_1 ; C_2 – собівартість ремонту виробів на виходному і проектуваному підприємствах відповідає.

$$E_p = (133000 - 131220) \cdot 163 = 290140,$$

Очікувані питомі техніко-економічні показники підприємства

Питомі техніко-економічні показники характеризують рівень ефективності використання основних виробничих фондів і дають оцінку економічній ефективності капітальних вкладів на створення нових, а також на розширення і реконструкцію наявних фондів ремонтного підприємства.

Показники ефективності використання основних виробничих фондів.

Умовна фондovіддача визначається за формулою:

$$K_{фв} = \frac{C_{в.ц} \cdot N_{нр}}{C_{о.ф.}}, \quad (3.13)$$

де $C_{в.ц}$ – відпускна ціна на ремонт одного об'єкта, $C_{в.ц} = 78732$ грн.

Відпускна ціна на поточний ремонт одного об'єкта не повинна перевищувати 70 % відпускної ціни на капітальний ремонт об'єкта.

$$K_{фв} = \frac{78732 \cdot 163}{131220} = 97,8;$$

Фондоозброєність визначається з формули:

$$K_{фо} = \frac{C_{о.ф.}}{\Pi_{сн}}, \quad (3.14)$$

де $\Pi_{сн}$ – середня річна кількість робітників.

$$K_{\phi o} = \frac{131220}{24} = 5467,5;$$

Продуктивність праці виробничих робітників визначається з формули:

$$П_n = \frac{C_{в.ц} \cdot N_{np}}{П_{сн}}, \quad (3.15)$$

$$П_n = \frac{78732 \cdot 163}{24} = 513332,64.$$

Економічна ефективність капітальних вкладів для нових ремонтних підприємств визначається розрахунком загальної (абсолютної) планової ефективності $E_{пл.}$ і порівнюванням її з нормативним значенням $E_{н.} = 0,15$, тобто:

$$E_{н.л.} = \frac{П_{\phi}}{C_{o.ф.}}, \quad (3.16)$$

де $П_{\phi}$ – плановий прибуток підприємства, грн.;

$C_{o.ф.}$ - вартість основних виробничих фондів, грн.

$$E_{н.л.} = \frac{46402,5}{131220} = 0,354,$$

Плановий прибуток підприємства визначається за різницею між обсягом валової продукції (товарної) продукції в оптових цінах $C_{o.ц.}$ і повної собівартості C_n цю продукцію для річної програми ремонту N_{np} , тобто:

$$П_{\phi} = (C_{o.ц.} - C_n) \cdot N_{np}, \quad (3.17)$$

$$P_{\delta} = (27556,537 - 27455,9) \cdot 163 = 46402.$$

Строк окупності капітальних вкладень:

$$O_{к.в} = \frac{C_{о.ф.}}{P_{\delta}}, \quad (3.18)$$

$$O_{к.в} = \frac{116020}{46402} = 2,5 \text{ років.}$$

Дійсно значення терміну окупності відповідає економічним нормам, є економічно обґрунтованим.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Ефективність функціонування підприємства визначається багатьма чинниками. Серед них: правильність встановлення, "що, скільки, якої якості і до якого часу випускати продукцію чи надавати послуги" з врахуванням попиту і пропозиції; вибір оптимальної технології і організації виробництва; своєчасне і раціональне ресурсне забезпечення; величина основного і оборотного капіталів, форм і методів реалізації продукції і т. д.

В умовах ринкової системи господарювання діапазон використання основними виробничими фондами надзвичайно великий. Тому, кожне підприємство повинно прагнути до їх оптимального використання. Це в свою чергу, передбачає необхідність застосування певних форм і методів в організації їх внутрішніх взаємозв'язків і використання. Такою формою є вдосконалення виробничої і господарської діяльності підприємства. Досвід багатьох процвітаючих компаній промислово розвинутих країн показує, що в умовах ринку з його жорсткою конкуренцією вдосконалення господарсько-виробничої діяльності є найважливішою якщо не головною умовою виживання, економічного росту і процвітання підприємства.

Аналізуючи виробничо-господарську діяльність підприємства можна зробити висновок, що ФГ "Твардовський" у звітному році зумів наростити обсяги виробництва і реалізації продукції - більш ніж на 32%. Значно підвищився валовий на 25% та чистий на 20% прибуток. Зросла кількість працівників, продуктивність праці підвищилась і практично на 8% знизилась трудомісткість продукції. Аналогічні перетворення відбулись із зростанням фондівіддачі основних виробничих фондів та їх активної частини.

Негативною стороною діяльності підприємства є значна плинність кадрів і скорочення придатності та приросту основних засобів, а також зростання їх зносу, який наближається до критичної межі та вимагає негайного прийняття кардинальних рішень.

На основі проведеного аналізу зношення основних засобів, який наближається до критичної межі та вимагає негайного прийняття кардинальних рішень нами було запропоновано оновити основні засоби шляхом їх модернізації. Для реалізації даних намірів було вибрано ремонтний цех. Наш вибір зупинився на даному підрозділі у зв'язку з тим що в ньому відбувається найбільша кількість ремонтних операцій та знаходиться найбільш зношене устаткування.

У даній роботі визначаються розміри основних виробничих фондів (капітальних вкладень), розраховується собівартість об'єкту, показники ефективності використання основних виробничих фондів, продуктивність праці, річна економія витрат ремонтного цеху і строк окупності капітальних вкладень.

Термін окупності проекту з використанням кредиту становитиме до 2,5 років, а тому проект є ефективним.

Перелік посилань

1. Анализ хозяйственной деятельности в промышленности / Под ред. В. И. Стражева. – Минск: Вышэйшая школа, 2005. – 216 с.
2. Андрианов А.Д. Организация и оплата труда в новых условиях. – М.: Экономика, 2009.- 94 с.
3. Андрушків Б.М., Кузьмін О.Є. Основи менеджменту.- Львів: Світ, 2005.- 296 с.
4. Баканов М. И., Шеремет А. Д. Теория анализа хозяйственной деятельности: Учебник. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 2007. – 248 с.
5. Барабан А.Б Структурные изменения в мировой молочной промышленности // Молочная промышленность.-2007.-№ 2,-С. 16.
6. Бойчик І.М. Економіка підприємства. Навчальний посібник.- К.: Атіка, 2002. – 480 с.
7. Вітровий А. О. Напрямки розвитку автосервісу в Україні // Збірник тез доповідей наукової конференції професорсько-викладацького складу «Економічні, правові, інформаційні та гуманітарні проблеми розвитку» Тернопіль ТНЕУ 2009. –С. 26-28.
8. Василенко В.О., Ткаченко Т.І. Виробничий (операційний менеджмент): Навчальний посібник. За ред. В.О. Василенка. – Київ: ЦУЛ, 2003. – 532 с.
9. Виноградський М.Д., Виноградська А.М., Шканова О.М. Менеджмент в організації: Навч. Посіб. Для студ. екон. спец. вузів. – К.: Кондор. – 2002. – 654 с.
10. Гевко Р. Б., Вітровий А. О. Основні організаційно-технічні принципи створення і модернізації СТО // Матеріали наукової конференції професорсько-викладацького складу „Економічні, правові, інформаційні та гуманітарні проблеми розвитку України в умовах проведення системних реформ”. Секція № 6. Удосконалення економічного механізму

в агропромисловому комплексі при різних умовах власності. 11 квітня 2012р. Тернопіль, ТНЕУ, - 2012, С. 40 – 42.

11. Гевко Р.Б. Підвищення ефективності виробництва біопалива / Р.Б. Гевко, Р.І. Розум // Матеріали круглого столу «Проблеми розвитку альтернативних та відновлювальних джерел енергії: економічний аспект» (26 травня 2011р.) Тернопіль ТНЕУ С. 26-32.

12. Дзядикевич Ю.В. Енергетичний менеджмент. Підручник / Ю.В. Дзядикевич, Р.Б. Гевко, М.В. Буряк, Р.І. Розум. – Тернопіль: Підручники і посібники. – 2014. – 336 с.

13. Дзядикевич Ю.В. Шляхи підвищення ефективності використання відходів деревини / Ю.В. Дзядикевич, Р.І. Розум, М.В. Буряк // Энергосбережение. Энергетика. Энергоаудит. – Харків. – 2011. № 4. – С.22 – 27.

14. Дзядикевич Ю.В. Особливості процесу спалювання деревної біомаси та шляхи його покращення / Ю.В. Дзядикевич, Р.І. Розум, М.В. Буряк // Энергосбережение. Энергетика. Энергоаудит. – Харків. – 2010. № 10 (80). – С.41 – 45.

15. Дзядикевич Ю.В. Підвищення ефективності використання твердого біопалива (огляд) / Ю.В. Дзядикевич, Р. Б. Гевко, Р.І. Розум, М.В. Буряк // Вісник інженерної академії України. – 2010. - № 3-4. – С. 213-219.

16. Дзядикевич Ю.В. Методи оцінки ефективності інвестицій в енергозбереження / Ю.В. Дзядикевич, Р.І. Розум, М.В. Буряк // Інноваційна економіка. – Тернопіль. – 2011. – №2 [21]. – С. 119 – 122.

17. Дзядикевич Ю.В. Управління процесами ефективного енергозбереження / Ю.В. Дзядикевич, Р.Б. Гевко, Р.І. Розум, М.В. Буряк // Інноваційна економіка. – Тернопіль. – 2010. – № 3. – С. 151 – 154.

18. Дзядикевич Ю.В. Управління енергозабезпеченням шляхом використання вторинних енергоресурсів / Ю.В. Дзядикевич, Р.І. Розум,

М.В. Буряк // Інноваційна економіка. – Тернопіль. – 2010. – № 2. – С. 44 – 50.

19. Економіка довкілля і природних ресурсів: монографія / Ю.В. Дзяди́кевич та інші. – Тернопіль: Астон. – 2016. – 392 с.

20. Герасимчук В.Г. Розвиток підприємств: діагностика, стратегія, ефективність. К.: Вища школа, 2005. – 135 с.

21. Гэлловэй Л. Операционный менеджмент.- СПб: Питер, 2001.- 320 с.

22. Житна І.П., Несреба А.М. Економічний аналіз господарської діяльності підприємств. Київ “ Вища школа” 2002.

23. Кігель В.Р. Математичні методи ринкової економіки: Навч. Посібник. К.: Кондор, 2003. – 158 с.

24. Ковальчик Я.П., Гащин Є.В., Бакушевич І.В. Економіка промислового підприємства: Навчальний посібник.- Тернопіль, ТДТУ, 2008. - 183с.

25. Козловский В.А., Маркина Т.В., Макаров В.М. Производственный и операционный менеджмент. Учебник. – СПб: “Специальная Литература”, 2008. – 366 с.

26. Макаренко М.В., Махалина О.М. Производственный менеджмент: Учеб. пособие для вузов.- М.: «Издательство ПРИОР», 2008. – 384с.

27. Мескон М.Х., Альберт М., Хедоурі Ф. Основи менеджмента: пер. с англ. –М.: Дело, 2002.

28. Луцький І. М., Манів З. О. Економіка підприємства: Навчальний посібник – К.: Знання, 2004. – 580 с.

29. Организационный менеджмент/ А.Н. Мардас, О.А. Мардас. – СПб.: Питер, 2003. – 336 с.

30. Герасимчук В.Г. Стратегічне управління підприємством. Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2010. – 312 с. Эколого-экономические основы ресурсосбережения: Монография

31. Організація виробництва: теорія і практика./ Гевко І.Б., Вовчак І.С., Оксентюк А.О., Паляниця В.А. Навчальний посібник для інженерно-економічних спеціальностей.- Тернопіль, 2000 р. – 131 с.

32. Розум Р.І. Еколого-економічні системи: основні аспекти / Р.І. Розум, М.В. Буряк, І.В. Любезна //Науковий огляд. Науковий журнал. – Київ, 2015. – № 6 (16). – С. 33-49.

33. Розум Р.І. Підвищення ефективності управління асортиментною політикою підприємств деревообробного комплексу / Р.І. Розум, Р.В. Хамедюк // Матеріали наукового семінару “Екологізація економіки та регулювання використання природних ресурсів”. – 20 травня 2014. – Тернопіль: ТНЕУ. – С. 8-10.

34. Розум Р. Формування просторової структури землекористування в нових соціально-економічних умовах / Р. Розум, В. Карпенко // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Теоретичні та прикладні аспекти розвитку аграрного бізнесу України». – 28 жовтня 2015. – Тернопіль: ТНЕУ. – С. 200-202.

35. Пиріг Г.І. Екологічний моніторинг як складова безпеки навколишнього середовища / Г.І. Пиріг / Матеріали міжнародної науково-практичної конференції за участю іноземних студентів. – Тернопіль, 15-17 квітня 2016. – С. 127-128.

36. Пиріг Г.І. Принципи формування екологічної політики стійкого розвитку держави / Пиріг Г.І., Полотнянко О. Матеріали тез студентської наукової конференції: “Економічні, правові, інформаційні та гуманітарні проблеми розвитку України в умовах проведення системних реформ”. Секція №5. – Тернопіль: ТНЕУ – 2013. – С. 15-17.

37. Пиріг Г.І. Організаційно-економічні трансформації в аграрному секторі економіки / Пиріг Г.І., Лещик І.Б. Сталий розвиток економіки. – 2013. – №3(20). – С.327-331.

38. Пиріг Г.І. Принципи формування еколого-спрямованої стратегії еколого-орієнтованого підприємства / Пиріг Г.І., Лещик І.Б. // Матеріали Круглого столу “Особливості розвитку ринку послуг технічного сервісу в сучасних умовах” – м. Тернопіль, 3 червня 2014. – С. 34 -36.
39. Пиріг Г.І. Концептуальні аспекти стратегії сталого розвитку / Пиріг Г.І., Лещик І.Б., Крупка А.Я. // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – Випуск 3 (03). – 2015. – С. 173-177. <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/10526>
40. Пиріг Г.І. Зарубіжний досвід реалізації національної екологічної політика сталого розвитку / Пиріг Г.І., Крупка А.Я. // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 50-річчю Тернопільського національного економічного університету «Прикладна економіка – від теорії до практики» 20 жовтня 2016 р. Тернопіль, ТНЕУ, - 2016, - С. 187 – 189.
41. Підхромний О.М. Управління інвестиційними процесами на фінансових ризиках: Навч. Посібник. – К.: Кондор, 2003. – 184 с.
42. Плоткін Я.Д., Янушкевич О.К. Організація виробництва на машинобудівному підприємстві: Навч. видання. – Львів; Світ, 2006.–352 с.
43. Пушкар Н. С. Планування і організація підприємств, об’єднань та комплексів: Навч. посібник. – К.: НМК ВО, 2002. – 416 с.
44. Соснін О.С., Казарцев В.В. Виробничий і операційний менеджмент: Навч. Посібник. – К.: В-во Європ. Ун-ту, 2002. – 147 с.
45. Стерлигов Б.И., Баев М.Г. Организация и планирование производств на предприятиях мясной и молочной промышленности.-М.: Агропомиздат, 2008.-432 с.
46. Тарнавська Н.П., Пушкар Р.М. Менеджмент: Теорія та практика: підручник для вузів. Тернопіль: карт-бланш, 2007.